

Armastage
oma wihamchi.

Dutustus

Franz Hoffmanni järele

ümber pannud

Ö. J. K.

Kurejaares,

„Kurejaare Nädalilehe“ trükkikoja trüff ja tulu.

Armaštage
oma wihamehi.

Dufustus

Franz Hoffmanni järele

ümber pannud

Ö. J. K.

Kurešaares,

„Kurešaare Nädalilehe“ trükkikoja trükk ja kulu.

1885.

Дозволено цензурою. — Р и г а , 27 Іюня 1883 г.

Esimene päätükk.

Algus kirjad.

Juhtus kord ilus suine õhtuaeg käes olema. Päikese viimased kiired paistsiwad tasakeste laenetawa järwe pääle. Pääwa palawus oli kadumas ja õhtune tuuleõhk puhus metsast kofutawad jahutust selle asemele. Kallis mets kaswis järwe kaldal ja puude wahelt nägi film ilusaid, puhtaid hoonid, tahumata pal- fideft üles ehitatud ja walge wärwiga wärwitud.

Järwe ääres kalda pääl seisis üks kaunis fuur, nelja nurgaline maja hulga madalamate urtsikute keskel, mis wist elaja laudad ja aidad pidiwad olema. Sügawamast metsast paistis weel hulk talumajasi ja teu-hagerikka wälja; igaühe juures õitses wiljapuu aed ja haljendasiwad laiad wilja põllud. Igaüks, kes seda kohta nägi, wõis iseenesest arwata, et siin üks asutus pidi olema ja nõnda see

ka tõesti oli. Kõige suuremas majas elas selle koha omanik, üks tubli 70-ne aastane wanake. Tema oli noores eas ja mehe põlmes tubliste tööd teinud, sellepärast võis ta nüüd rahulise südamega oma elu õhtul hingata ja ennast laste tegewusest rõõmustada, kelle kätte ta kõik maja talituse oli annud.

Markus Strecker, see oli wanakese nimi, istus sellisamal juwe õhtul oma maja ukse ees, kust ta terwet järwe võis näha ja kõiki neid mägesid ja künkaid, mis n'agu ilmatu suured, haljad ringvallid järwe ümber piirasiwad. Bagane õhtutund oli käes ja töölisted pöörsiwad wäljalt igauks oma urtsikusse tagasi, tööriistad seljas. Nüüd astus ka wanamehe poeg Augustin oma abikaasa ja kuue lapsega ukse trepi ette, andis isale aru töödest ja talitustest, mis täna oliwad käsil olnud. Siis hakkas wanaisa poja lastega, kes teda nõndasama armastasiwad, kui tema neid, magusat juttu westama.

„Oh seda imeilusat õhtut, mis täna on!“ hüüdis kolmetoiskümne aastane Julius, kes wanaisa kõrwa astus ja rõõmsa näuga õhtu õhust ilustatud ja seletatud maa kohtade pääle

waatis. „Ja mis sugune armas koht! Wanai-
isa, kas Euroopa maal ka nii ilusad kohta
on, kui see siin?“

Wanaija naeratas ja silitses tasakeste käega
kähara päaga poisikeste wahasid juuksid.

„Euroopa on üks ilus tükk suurest maail-
mast, ja Saksamaa, meie isade kodumaa, üks
imekena maa“, ütles tema.

„Kudas nõnda,“ küsis Julius ja tõised
lapsed ajasivad kõrwad kirki, „kas siis Ameer-
rika ei olegi meie isamaa?“

„Ta on küll sinu ja ka sinu isa ning minu
isamaa,“ wistas wanakene. „Aga sinu esi-
wanaija kodumaa, kes nüüd ju ammugi musta
mulla all hingab, see on kaugel üle mere
Saksamaa aasade pääl.“

„Aga kudas siis meie esiwanaija siia on
tulnud?“ küsis ühetõistkümnne aastane Markus,
Juliusse noorem wend. „Kui Saksamaa nõnda
ilus on, kui ja kiidad, wanaija, miks ta siis
säält ära tuli?“

„Sumala käsi juhatas ta üle mere siia,“
wastas wanaija „ja tema wagaduse ja Su-
mala kartuse läbi oleme meie siia kodukoha
leidnud, kus meie õnnelikult kui waba rahwa

lapsed elada võime. Teite esiwanaija elulugu on mitmetpidi imelik tähele panemise väärt."

"Jutusta seda meile, wanaija," hüüdsiwad lapsed kõik ühest suust, kippusiwad wanafese ümber, käsi paludes tema poole üles tõstes.

"Jutusta nüüd seda meile, wanaija!"

Wanafese oli warsti walmis laste tahtmist täitma. Lapsed istusiwad tema ümber ja kuulusiwad wagu: tähele pannes sõnu, mis ta suust tuliwad.

"Seda võib nüüd küll juba kahetsakümmend aastat olla," hakkas wanafese pääle, "kui väikeses Saksamaa linnas üks kaupmees elas, nimega Martin Strecker, keda kõigist rikkaks, ehk ometegi jõukaks meheks peeti. Ta oli õige meelega ja lihtlabase eluviisiga mees. Abielus oli Jumal talle ühe poja ja tüdarta annud, keda wanemad waga duses ja Issanda kartuses kaswatasiwad. Augustin, see oli poja nimi, n'agu teie isagi, oli iseäralise häädüdamega ja lahke meelega laps. Oli ta suuremaks kaswanud, nähti tall isewärki kange tööhimu ja wäikust olemat. Sagedaste kiitsiwad koolmeistrid isa ees poisi tarka pääd ja tema mitmepoolsid waimu andid, nõnda

et isa nõuiks wöttis poega wiimaks suure kooli pääle saata ja õpetatud meheks koolitada. Oma endisid mõttid, poega kaupmeheks õpetada ja kauba koja pärandajaks teha, jättis isa wiimaks koguni maha. Augustinil oli sest suur rõõm, et isa poolest luba sai tudeerima minna, sest tema armastas raamatuid kui kõige paremaid sõpru, kust ta lõbusat aja wiidet, õpetust ja meeleyahutust igal ajal wõis leida.

Isa tahtmise järele, mis ka tema soowimisega ühte käis, hakkas Augustin rohtude teadust õppima ja ennast tohtri ameti pääle ette walmistama. Oma liigutas omas südame põhjas ikka neidsammu mõttid ja mõnikord nõnda elawalt, et ta unes ja korra üsna ilmsi wainus oma poega nägi walmis tohtri olemat, nägi teda ju enne linna uulitsal kiireste käimat, ühe haige juurest teise juure jookswat, ühe wiletsa walu wähandawat, tõist furma suust ära päästwat. See oli ka Augustini alatine ja armsam mõte ja usin, waga ning tasane noormees, kui ta wagusti omas tuas raamatuid luges, ei aimanudki seda, et koguni tõistsugune, keeruline ja wae-

waline, häda tuultest tormaw elutee temale oli tulemas.

Augustin pidi pea oma õppimist suurekooli pääl lõpetama, kui talle äkitselt sõnumed tulivad, mis kõik tema lootused ühel hoobil tühjaks tegiwad. Ühel homikul astus postimees tuppa ja tõi talle musta pitsatiga finni pandud kirja kodunt. Wärisewa käega murdis Augustin pitsati lahti ja luges järgmise sõnu, mis ema käsi oli kirjutanud: „Mu armas poeg! tule ruttu meite juurde tagasi. Sinu isa on ühe kawala sõbra pettuse läbi kõik oma wara ja rikuse kautanud ja ehmatas selle juure kahju pärast lõpetas tema elu. Sumal finnitagu meid kõiki ses wiletšuses.“ Kahwatanud näuga ja wärisedes korjas Augustin kõik omad asjad kofku ja ruttas koju poole. Muidugi oli tema kodu-tulek isa majas ifa suur rõõmu päew olnud; otsatu häämeelega jooksiwad iga kord wanemad ja õed pojale ja wennale wastu. Müüd tuli tema filmaweega ja walusa, fibeda filmapišaratega wõeti teda wastu. Nuttes hakkas ema poja kaela ümber finni, nuttes astusiwad õed ligemale, aga kus isa oli, keda ta südamest wäga armastas —

isa hingas murtud südamega wagusel hauas ja iialgi ei pidanud Augustini film teda siin maa pääl näha saama.

Surma sõnumed, mis nooremehe koju kutsuwad, oliwad täitsaste õiged ja kõigipidi palju kurwastust sünnitanud. Üks kawal sõber, kelle salapetist nõuu Augustini isa liiga palju uskus, oli muidu ettewaatlikku mehe meelt pöörnud üht kauba toimetust ette wõtma, millest palju kasu pidi tulema. Suure usaldusega andis Martin Strecker jeks kõik oma wara truu sõbra kätte ning see kadus kõige rahaga ühel õösel nagu maa alla ära. Küll otseti põgenejat igal pool suure hoolega taga, aga ei leitud kusagilt, sest ta wõis siis, kui pettus ilmsiks tuli, ju mitu peenikoormat kaugel oli. See kurb lugu, et ta oma kerge-meelelise usaldusega oma abikaasa ning lapsed kerjaja järje pääle oli saatnud, näris ja wacwas tema südant nõnda raskestes, et ta lühikesel aja haiguse järele murest suri.

Augustinil kulus mõni aeg ära, enne kui tema sest õnnetuse hoobist, mis tema ja ta omaste pääle oli langenud, jälle toibuma hakkas. Wiimaks andis temale lootus Ju-

mala pääle uut julgust, jõudu ja võimu. Ta mõistis kohe ära, et ta nüüd emale ja nooremale õele tõeks pidi jääma ja mõtles ööd kui pääwa selle pääle, mil wiisil neid häda ja puuduse eest hoida. Võttis kord isa rehnungi raamatud kätte, armas, seletas ja rehendas edasi tagasi, et näha saaks: kas, wõi kui palju tal warandust järele on jäänud. Aga sest tõest tuli üks väga väikene raha jummakene wälja, kellega tema omaksed mitte paari aastatki elada ei wõinud. Tudeerimise pääle ei wõinud mitte enam mõteldagi ja see kurwastas teda ja tema ema weel kõige rohkem.

„Mis sinust nüüd saab, ja õnnetu waene laps,“ hüüdis ema nuttes, kui Augustin talle oli rääkinud, et isast suurt pärandust järele ei ole jäänud! „Oh Jumal, helde Jumal, kas peab nüüd kõik sinu hool, wiskus ja waem, üsna ilmasjata olema? Mis ja nüüd ettewõtad Augustin?”

Noormees tegi lahke, rõõmsa näu, et küll süda rinnus murest maha rõhutatud oli, ta ei tahtnud mitte et ema kurwastus tema mure läbi weel suuremaks oleks läinud.

„Minu pärast ära muretse midagi armas

ema, ütles tema. „Mis ma õppinud olen, see ei ole ju mitte kadunud ja võib mulle kasuks olla, kui mitte nüüd, siis pärastpoole teine kord. Ole rõõmus, ema, ja looda Isa pääle, kes taewas on. Tema on tõutanud leskede ja waeste laste eest hoolt kanda ja teab ka seda teed, mis meid õnne maale wiib. Küll ma ise ka muretsen ja toimetan. Olen ju noor ja terve ja oma kooliaega ei ole ma ka mitte laiseldes ära wiitnud. Küll Jumal mulle abi ja nõuu annab, mill wiisil ma sind ja oma waesid õdesid peatoiduse mure eest jõuan kaitsta. Armsa trööstimise sõnadega kergitas Augustin natuke ema südant. Ta käs kis Jumala pääle loota ja kõik muret hõnse pääwa pääle heita. Ise mõtles ta wäsimata, kuidas oleks wõinud omaste õnnetumat põlwe parandada. Käis ise sõbrade juures, küsis neilt head nõuu, kellelgi ei olnud talle seda anda. Käis ametit otsimas, pakkus ennast ühele ja teisele koolmeistriks, aga keegi ei wõtnud teda wasta, sest et tall mitte suuri eestkostjaid ega sõbru ei olnud ja ta ise ka weel wäga noor oli. Wiimaks katsus enesele kirjutaja ametis leiba teenida.

Uga see fissetulek oli nõnda napp, et sellest ennast ja oma sugulasi küll mitte ilma mureta üles pidada ei võinud loota.

Nõnda istus tema ükskord õhtu hilja kirjutuselaua juures käsipõsikeli, waatis üksifilmi tumeda küünla tule sisse ja mõtles jälle kurwa südamega oma wiletsuse pääle. See wäikene raha wara, mis isast oli järele jäänud, kulus pea käest ära ja nälja häda astus igapäew ligemale. Kärsitusest aetud, tõusis ta tooli päält üles, läks tasakeste, et ema üles ei ärkaks, isa kontorisse, wõttis rehningi raamatud jälle kätte, arwas ja luges kõik numrid weel kord üle — otis, kas ehk mõne wõlglaste nimi weel tähele panemata jäänud. Uga kõik see töö oli tühi, ja ei toonud kõige wähemata lootust ega õnne; sellepärast õhkas ta südamest ja pani jälle rasked raamatud oma koha pääle tagasi. Sääl nägi tema kapi põhjas ühe wäikese raud karbikese, mis talle enne mitte filmi ei olnud puutunud. Augustin tõmbas seda ette poole ja nägi wõtme ees olewat. Käanis luku lahti, tõstis kaane üles ja waatis sisse. Ta arwas suurt kulla ja hõbeda-warandust jäält leidwat, aga

ei näinud muud kui hulka wanu kollatanud paberid ning raamatu nahka, mis ta laua pääle wälja raputas.

„Tühjad kirjad ja paberid,“ rääkis ta ise- eneses pool pahaselt! „Sest ei wõi ema ega sõsarah mitte oma kõhtu täita.“ Tahtis paberi lasu jälle kastikese sisse tagasi toppida, kui imeks pannes märkas, et lehtede pääle Inglise keeli oli kirjutatud, mis tema ka mõistis.

„Kust on minu õnnis, helde isa inglise keeli kirju saanud?“ mümises ta. „Minu täädawalt ei ole tall ühegi kaubamajaga üle mere tegemist olnud.“ Ta hakkas neid kirju lugema, esiteks ajawiiteks, aga warsti tõusis suur himu neid läbi lugeda. Lugeses hakkas weri keema, tõusis puna palesse ja filmad läikisiwad. Ta wõttis ühe lehe tõise järele kätte ja ei pannud lugemiseга tähelegi, et küünal wiimase jupini ära oli põlenud. Wiimaks kärises ja pragises tuli, lõkendas paar kord selgemine ja kustus.

„Oh kahju,“ hüüdis Augustin — „see oli paha! Just sell filmapilgul, kus mull lootuse päikene paistma hakkas ja ma täädust pidin

saama, kust ja kudas oma emale tulewikul fergemat põlwe mõisin muretseda, kustus tuli ära ja ma ei mõi mitte enam edasi lugeda. Aga läheme otsima, ehk leiame kustkilt weel otsakese küünalt." Läks siis kööki, wõttis kõik kapid ja kastid lahti, kobis käega kõik kohad läbi, aga ei leidnud kustkilt, mis ta otsis.

"Olgu siis pääle," ütles ta iseeneses "mis siin muud teha kui kannatada homikuni." Seni kaua on mull ka aega seda asja läbi mõtelda, mis ma ju tean.

Pimedas koristas ta omad paberid kokku ja pani iluste kastikesse sisse tagasi, pööris ukse lukku ja wiis kõige wõtmega oma kambrisse. Seitis woodi pääle maha ja mõtles kaua aega; mõnigi tund läks mööda, ennegi uni ta silmad kinni pani. Ta siiski weel, kui juba magas, ei olnud tall mitte õiget kosutawat, kinnitawat rahu. Imelikud unenäud käiswad talle pääle. Ta nägi unes ennaft kaugel wõeral maal olevat, kus paksud pimedad metsad ilmatu kõrge puudega kasvawad. Ranged tuuled puhusiwad kohisedes puude ladwust läbi, oksade pääl hüppasiwad

kentsakad elajad, ja mõerastmoodu linnud rabistasiwad tiibadega hirmsasti kisendades. Suure waewaga käis ta tihest rägestikust läbi. Laiad jõed, kõrged järved kaljud, oksatega põesad paniwad tee finni. Riskujad elajad wahtisiwad talle põlewa filmadega otsa ja näitasiwad oma hirmsaid terawaid hambid. Süda wäriſes rinnus. Aga korraga nägi ta koguni tõistsugust pilti. Imeilusad lillirikkad niidud seisiwad nüüd ta filmade ees, selge weega jõed woolasiwad läbi halja rohumaa ja hele päike fullaste joontega paistis taewast. Lilledede otsas järeſiwad kallid temanti kiwid õitsmete asemel. Suured liblikad kiigutasiwad endid õhus laia hiilgawa tiibade pääl ja wäikesed linnukesed lendasiwad kui wibu noolid ühte lilli otsast tõisi. Augustin tahtis ühe finni wõtta; puutus käega õitsmete külge, kust paks tolm talle filmi tuiskas ja — ärkas üles unest. Päikene paistis aknast sisse ja oli teda oma walgusega unest üles äratanud.

„Imelikud unenäud, mis need oliwad,“ ütles ta ja õerus filmi!

„Kust need ommetegi mu päha tuliwad?“

„Aha, wist need kirjad, mis õhtu mu käes olivad, tõivad ka unenägemisi, vaatame siis, mis jääl veel lugeda on?“

Kargas siis ruttu woodist üles, wiskas riide hilbud selga ja tegi kastikese lahti, mille saladust ta veel pooliti tundis. Nüüd luges ta jälle ja lehitas lehti ümber, seni kui wiimane külg käes oli. Siis raputas ta pääd ja jäi käsipõsikeli mõtlema.

„See kastikene wõib meile suurt õnne tuua, kui asjad wahete pääl mitte endid ei ole tõijeks muutnud. Aga seda aru wõime ju kätte saada, ja siis — minu poolt on otsus tehtud. Enne tahan ma aga emale omast leidusest ka rääkida.“

Ta tõusis üles, wõttis paberid ja läks ema juure, kes juba oma maja talitust toimetas.

„Tere homikut, ema! üttele, kas sa tead ka, et isal üks wend on olnud,“ küsis ta?

„Miks ei tea, armas poeg. Ta nimi oli Tiitrik ja on kui 18. aastane noormees kodunt laia mailma sisse wälja läinud. Ta on üks kärfitu loom olnud, kes mitmesuguse õnnetusest ja häpardusest läbi käinud, ja

viimaks Inglise kuninga teenistusse astunud. Kuninga teenistuses reisis ta Ameerika maale, sõdis kui wapper ja julge sõamees metsmeeste wasta ja sai ohwitseeriks. Oma isamaad ei ole ta pärast seda mitte enam näinud, waid kaugel wõeral maal hingamise koha leidnud. Arwata 10. ehk 12. aasta eest tulivad isale need sõnumid kastikesega, mida ma aga pärast seda mitte enam näha ei saanud. Isa pani ta kõrwale ja unustas ära. Küla'p ta seda ka meelega tegi, sest ta jüda sai ikka wäga kurwaks, kui wend talle meele tuli, kelle elulugu wist mitte õnnelik ei olnud.“

„Ja see kastikese leidsin mina heile õhtu kapist,“ ütles Augustin emale. „Selle sees on kirju, üks pääwaraamat ja niisugusid asju. Aga kõigest on näha, et Tiitrike onu elupõlw mitte sugugi sant pole olnud. Ta on üks wäga auus ohwitseer olnud ja kui ta ka pärast surma mitte suurt rikkust maha ei jätnud, siiski arwan ma, et tall ka puudust tõeste mite pole olnud. Tema paberite seast leidsin ma ühe tunnistuskirja, mis naha pääle kirjutatud on — kas näed ema — wõttis

suure nahkpaberi rulli wälja ja tegi lahti — siin on Inglis keeli, Inglise kuberneerist Ameerika maal kirjutatud kiri, et kapten Tiitrik Strekerile ja tema sugule waewa palgaks ja tänu tunnistuseks tema truu teenistuse eest 20,000 (kakskümmend tuhat) wakamaad on päris omaks kingitud. See maa koht on siin selgeste üles märgitud ja on suuruse poolest ühe wäikese Saksamaa würsti riigi sarnane. Armas ema, see maatükk on nüüd meie oma. Sest üks käekiri, mis onu enne surma on kirjutanud, teeb meie õnna isa selle maa sääduslikuks pärandajaks. Oh jeda õnne, armas ema, kui meie nõuudmisi wastu wõetakse ja see wäikene würstiriik meie kätte saaks!”

„Ema raputas pääd ja ütles kaksipidi mõteldes: „Kui see nahkkirja tunnistus midagi wäärt oleks, ega siis isa teda mitte tarwitamata ei oleks kõrwale wisanud. Ara wõtta tühja lootust südamesse, kui see find petab, siis teeb see sulle suurt kurwastust.“

„Oh, armas ema, see lootus ei ole ometigi nõnda tühi, kui sa kardad,“ wastas Augustin. „Isa ei hoolinud muidugi sest maatükist

midagi, sest ta oli ju rikas ja teadis küll, et ta oma varaga meid auufaste jõudis üles pidada. Meiega on koguni tõine lugu. Meie oleme veri waesed, meil ei ole kodumaal kõige vähemat lootust, ning see mõte waevab mind hirmsaste, et sa, armas ema, oma wana ea sees wiimaks peaksid nälga ja puudust nägema. Aga kui ma kätte wõtan, üle mere purjutan, sinna ilusa wiljarikka maale, jääb surnud onu päranduse omale pärin ja see minu kätte saab, waata ema, siis olen ma sulle uue, õnneliku kodumaa, lootusrikka tulewiku muretšenuud, kus sull wana ea sees enam ühtegi muret ei ole. Oh seda õnne, mis mull oleks, kui ma sinu rasket südant wõiks kergitada, sinu filmapisaraid kuiwatada ja kõik mure kortsusi näu päält ära silitada. Kui see mulle kõik korda läheks, siis oleks ma kõige õnnelikum inimene maa pääl.“

Need sõnad liigutasiwad ema südant, et tall wesi filmi tuli. Ta tõmbas Augustini oma rinna külge ja ütles: „Sinu südamelik truud armastus on mind küll sügawalt liigutanud, aga mõtle ommetegi, kui mitmest hädast ja waewast sa pead läbi käima, kui sa oma isa

pärandust tahad kätte saada. Sa oled veel nii noor ja nõder — mis sa siis sääl tegema hakkad, kui ka sinu lootused täide läheksivad ja päranduse õigus, nagu sa arvad, sulle kätte peaks mõistetama. Tahaks ja siis niisuguses tühjas ja koledas maanurgas elama hakata ja metsas oma kallist eluaega asjata ära wiita, paljalt sellepärast, et mull rõõmulilled õitseks nende paari aastata sees, mis Jumal mulle wanaduses veel kingiks. See ärgu sündigu mitte, armas poeg, ei seda mu jüda jõua ära kanda.”

„Kallis ema,” vastas Augustin, „mull ei ole tõeste siin kodus mingisugust lootust, ei praegu ega tulevikus, üks wilets elu ootab mind, seda ma näen. Jõudu mull ei ole, et ma oma õppimist wõiksin lõpetada, mis muust wiimaks saab? Ma peaks waese kirjutaja leiba sööma ja ika saaks see mõte mu südant waewama, et ma ise oma õnne, mis mulle nõnda ootmata anti, wiletsa hooletuse ja juletuse pärast ära olen kautanud. Lase mind ommetegi õnne katsuda, ema. Rahju ei ole siin ju midagi karta, aga kasu wõib suurem olla, kui meie seda iialgi loota oleks tohtinud.”

„Ema oli kahe wahel, sest ta ei wõinud poja juttu mitte waleks ajada. Kodu isamaal ootis teda kitsas kühw järg, aga sääl üle mere Ameerika maal, wõis niisugune tugew ja tegew mees, kui tema oli, mõne aasta tubli töö teoga enesele üsna kerge ja kõbusat wanaea põlwe muretseda. See lootus pidi ommetigi ema muret waigistama, kes ikka kartusega lahkumise pääle mõtles.

„Uga kulud,“ ütles ta pool järel andes pool kaheldes, „kust wõtad sa siis reisi kulud? Sa siis, armas poeg, millega maksad sa siis minu ja õe reisi, kui meie ka sinna tahaks tulla. Ei tõeste, tõeste, see on üsna wõimata asi, et sinu ettemõtmine wõiks korda minna.“

„Küll reisikulud saamad maksjetud,“ wastas Augustin emale. „Kui me' oma maja ära müüme, mis meil praegu veel ainuks waraks on, siis saame selle eest nõnda palju raha, et sellega oma reisi ära maksjan ja teile ka weel mõni hää kopik kaheks kolmeks aastaks elada üle jääb. Nõnda kaua olen ma ka juba reisi päält tagasi. Niipea kui ma nüüd Neujorgi linna olen jõudnud, leian ma abi-

nõuu küllalt eest, millest ma sulle tänini veel midagi ei ole rääkinud. Kas tead ka ema, et meite onu Tiitrik sinna 2000 tollarid, ehk arvata 3000 rubla raha on meie õnna isa nime pääle paigale pannud. See raha antakse mulle ilma feelmata kätte, kui ma sinna lähen. Selle rahaga, armas ema, võime kõik ära maksta, mis tarwis on: — reisi, — tarwilikud riistad, — täie elamise, kõik puhas! Tõeste ema, taewa Isa tahtmine juhatab selle kastikese minu kätte, millest keegi midagi ei teadnud, ja iialgi ei saaks minu süda rahule jääma, kui ma mitte kõik ära ei katsuks seda wara kätte saada, mis nõnda õnnekaupa meile on sülle sattunud. Usu mind, ema! mina ei saa oma asja mitte ilma ettevaatmata ning uisapäisa toimatama.”

„Aga see otjatu pitk teereis, kõikfugused mere hädad, tuule marud ja wee laenutamised, mis sind ähwardawad ära hukata — helde Jumal, mu ihu wäriseb, kui tuule õhk puu lehti natuke liigutab.”

Augustin naeratas ja ütles emale wagusti: „Eks ma ole igalpool Jumala käes? Ilma tema tahtmata ei lange mitte üks juukselaru

minu pääst, tema waigistab oma sõnaga tuult ning merd. Minu Jumal ei saa mind maha jätma, ema. Tema film waatab minu südame sisse ja tunneb minu mõttid ära. Ma ei oleks ju muidu mitte nõnda julge oma tulewiku õnne pääle, kui ma mitte taewa Issa käest kindlaste abi ei oodaks."

"See on häa," ütles ema Augustini kindlast lootusest ära võidetud ja hakkas poja kaela ümber finni. "Üht waga last, kes oma emale toeks on, saab Issand õnnistama ja oma tugewat kätt kaitseks tema pää kohal hoidma. Mine siis pääle rahuga, mu armas poeg. Sinu ema palwe saab sind saatma."

Röömsa südamega hakkas Augustin ennast reiji pääle walmis panema. Oma armsa emale ja õdedele tahtis ta hääd teha ja abi muretseda, see oli tema reiji ainus otstarbe, sellepärast ei kartnud tema ka ühtegi häpardust ega waewa, sellepärast lootis tema ka kindlaste Jumala käest abi. "Mis õnnetus võib mulle siis juhtuda, kui Tema minu wari ja kilp on," mõtles ta. "Mispärast ei peaks Jumal ühe häa asja toimetusele mitte oma abi juure lisama?"

Ses usflikus lootuses jäädis ta omad asjad enne äraminekut korda ja kõige juures, mis ta ettemõttis, oli õnnistus filmanähtawalt. Isa maja eest saidad n'ad suuremat hinda, kui isegi enne lootisid ja see oli nende piinawat muret koju jääjate päätoiduse ja ihu kätte pärast palju vähendanud. Lahkumine emast ja õdedest oli küll raske ja walus, aga ka see hale tund sai ära elatud, ning rõõmsa südamega ruttas Augustin reisi pääle. Järele jääjad hüüdsiwad õnnesoowimisi taga järele ja õhkasiwad palawaid südamelikku palwid tema eest taewa Isa poole.

Teine päätükk.

**Keda Issand armastab,
sellele saadab tema sõbru.**

Augustin ruttas nüüd Breemeni linna, mis üks suur kaubalinn on, ja otsis laewa, kellelega oleks wõinud Ameerika maale sõita. Sell ajal ei olnud laewa sõidud Euroopa ja Ameerika wahel weel mitte nõnda sagedad kui

nüüdsel ajal ja sellepärast oli see suureks õnneks armata, et Augustin warsti ühe suure kaubalaewa kapteniga kokku sai, kes mõne päewa pärast üle mere tahtis sõita. Augustin palus luba tema laewa pääl Ameerika maale reisida.

Kapten oli üks wana hirmsa näuga mere- mees. Wanus oli tema endised mustad ja paksud juuksed üsna arwaks teinud ja walgeks pleegitud ja mõni paar paksu juukse tātart oli otsa ees näha. Kõik pale nagu seisid sügawas kortsus ja oli päewa palawast ja mere tuultest mustjaks pruuniks põlenud. Väikesed hallid silmad pääs wahtiswad terawaste karmaste filma kulmude alt wälja. Ohukesed mokad oliwad ka kinni pigistatud, nõnda et sellest sugu mitte palju juttu ega lahkeid sõnu oota ei wõinud. Seegi pärast, kes wana kapteni kurjaks ehk kõwa südamega meheks pidas, see tegi talle ülekohut. Selle kareda koore all oli üks kallis siju. Selle mehe rinnus, kes iga ilmfirmata päält waatis, kui tuuled tormasid ja laened hirmsaste mässasid ja möllasid, oli üks helde ja tasane süda. Tema väikesest tera-

waist filmist ei wahtinud mitte tigidus, waid õige tark ja läbi uurim mõistus wälja.

Kui Augustin tema juure astus, istus laewamees ranna äärses trahteris, klaasi peenikest wiina ees ja wahtis üksifilmi aknast wälja sadamasse laewade poole, kus ka tema laew „Karoliina“ seisis.

„Mis Teie tahate, noormees?“ küsis tema Augustinilt, kes alandlikult tema ees kumardas ja sellega tähendas, et ta paar sõnu rääkida soowis.

„Muus kapteni härra,“ wastas Augustin, natuke juletust ja haleda näuga, „ma tahan Teiega Ameerika maale sõita.“

„So, so?“ ütles kapten ja wahtis terawaste Augustinile otja. „Siis on paras aeg, et oma nime üles annate. Hõme homiku wara, kui tuul ennast wastu ei pööra, purjetab „Karoliina“ minema. Muretsege omad asjad laewa pääle, makske 85 taaldrilt sõiduraha ja olge ise aegjaste platsis.“

Augustin kohkus ära. 85 taaldrilt sõidu raha? Seda ta ei arwanud mitte, et sõit nõnda kalliks pidi olema ja kui ta juba nõnda palju sõidu eest pidi maksma, siis ei jäänud

tall muude kulude tarwis enam kui 5 taalbrit üle.

„Kas ei oleks võimalik odavamalt üle mere jaada? küsis Augustin. „Ma teeks hää meelega laewa pääl tööd, kui vähema maksuga edasi saaksin.“

Kapten raputas pääd, ja et ta küll lahke filmaga noore priske poisi pääle waatis, ei wõinud ta talle siiski paremat wastust anda.

„Rahju küll mo poeg,“ ütles tema, „hinnad on laewa peremehe poolest nõnda säetud ja mina ei tohi oma tahtmisega neid alwemaks ega kallimaks teha. Teie peate täie summa maksma ehk koju tagasi jääma.“

Nüüd oli Augustil wiimane nõu: otjas. Jõudis ta küll sõidu raha laewa peremehele ära maksta, aga kuidas pidi ta tagasi tulema, kui ettevõtmine wõeral maal õnneks ei läinud — ja see oli ka võimalik. Nukra meelega seisis ta kapteni ees ja walusad filmapisarad jooksiwad põski mööda maha. „Si nõnda-palju jõua mina mitte maksta,“ ütles ta tasase häälega, „aga mis saab nüüd minu waesest, armsast emast!“ Need sõnad täitsiwad wana kapteni südant haledusega ja ta küsis

noore mehe käest: „Kuule ommetegi, mu poeg, ütle mulle, mis asja pärast sa siis Ameerika maale tahad minna? Räägi minule oma asi üles. Mull on sääl rohkesti tutwaid, ehk wõin ma sinule kudagit wiisi abiks olla. Ega sa pahaks ei pane, kui üks nii elatanud mees, nagu mina ju olen, sinu elulouft tahan selgemat aru saada!“

Augustin waatis wana meremehe otja ja sest et ta tema wäikestest, selgist filmadest südamelikku heldust nägi wälja paistwat, hakkas ta temale oma päranduse lugu jutustama. Rapten Steeding kuulis päält ja mõnikord, kui Augustin haleda meelega oma ema nimetas, kes enne häid päiwi oli näinud ja nüüd lese põlwe waejust ja wiletsust pidi maitsuma, ilmutas sügaw liigus ennast filmanähtamalt tema lahkest näust, mis wanusest ja mere tormidest kortsus oli. Mõne korra ümises ta poisi jutu wahele: „See on aga üks tubli pois! Misfugune mehine, õige meel!“ Siis tõmbas ta Augustini käest kinni ja ütles: „Kas ei wõiks neid paberid näha saada, mis sull on? Ma tunnen natuke niisugusid asju ja wõin sulle üsna selgeste ütelda, kas n'ad

midagi maksavad wõi ei. Sest ja wõid seda isegi ära mõista, armas poeg, et suur rumalus oleks, tühja asja pärast Ameerika maale sõita." Augustin noogutas pään ja andis omad paberid sõnalausumata kapteni kätte, sest ta kandis neid ühtelugu taskus. Kapten luges n'ad warsti läbi ja ütles poisile: „Need paberid on tõesti hääd. See kingitus on sääduslik ja õige, sinu onu testament on kõigi pidi korras ja ma loodan, et Ameerikas sinu nõuudmised täidetud saavad. Aga see asi wõtab siiski aega, ning hää oleks küll, kui ja minuga seltsis wõiks reisida, sest minul on sääl sõbru küllalt, kes minu pärast sinu asja wõtaksivad rutemine toimetada. Aga — see reisi raha — see on üks konks, mis sind finni peab!"

Banamees jäi mõtleva ja uurima, raputas pään ja tõmbas öla nukke, ümises arusaamata sõnu ja waatis poisi pääle. Wiimaks tõusis ta äkiste üles ja ütles: „Kuule armas poeg, ja oled minu meele pärast: Kes oma ema nõnda armastab, kui sina, see ei wõi mitte fant inimene olla. Sa tahad üle mere minna ja kõik häda ja häpardust kannatada, et aga

fu ema oma wana ea sees häid päiwi wõiks näha. Kes ühe hääle inimesele tema ette- wõtmistes mitte abiks ja nõuiks ei ole, see on üks kõlbamata ja teeb ülekohut. Mii kõlwatu ärgu olgu wana kapten Steeding mitte. Pane nüüd tähele, mis ma sulle ütlen. Mull on weel üks asi talitada, mis tund ehk paar tuurib. Rõnni siin sadamas senni edasi tagasi ja wiida aega, kuni ma tulen. Ära ja aga kaugele mine, et ma find jälle kätte saan. Kas mõistad? mull on weel mõni sõna sinuga rääkida.

Mugustin lubas sõna kuulda, sest ta mõistis, et kapten temale hädad soomis. Ta teadis küll, et kui kapten teda nüüd jeltsi ei wõtaks siis oleks ta ehk mitu nädalat tõist laewa pidanud ootma. Kui kapten ära oli läinud, käis ta nüüd pitkamisi laewa silda mööda edasi tagasi ja waatis tähelepanemisega neid imelikku asju, mis selle kuulsa linna sadamal kõik näha oli. Siin oli hulk laewa mehi, kes kui sipelgad üksteisest läbi käiswad ja oma laewu täitsiwad ja tühendasiwad; siin ujusiwad paadid ja lootsikud kui pardid kõik kaupa täis. Musta näuga neegrid ja walge werega

Gurooplased, rikkad kaupmehed ja waesed pakikandjad, kõik oliwad wäljas oma asju ajamas. Seda nähes ja imeks pannes unustas Augustin mõneks silma pilguks kõik oma kurwastuse, oma reisi himu ja kapten Steedingi ka hoopis ära.

Korraga tõusis üsna tema ligidal hirmus suur kisa. Augustin waatis tagasi ja nägi, et üks tüdruk karjudes n'agu meeletu laewa silla pääl edasi tagasi jooksis. Silma pilk pistis ta selle tüdruku poole jooksmas, sest ta aimas, et siin õnnetus oli juhtunud. Nii pea kui ta tüdrukule ligemale oli saanud, nägi tema, et üks lapskene laenete alt wee pinnale tõusis, mis praegu üle silla wette oli kukkunud. Augustin oli wälja õppinud, osaw ujuja. Nagu wälk lennas kuub seljast maha ja filma pilk oli pois wees. Siin rabas ta lapse kätte ja hoidis tema kahwatanud pale-nägu ette waatlikult wee pääle. Selle wahel oli ka muid inimeisi ligi tulnud. Need lastsiwad nüüd lootliku merese, wõtsiwad Augustini lapsega weest wälja ja sõudsiwad siis maale tagasi. Lapskene oli eluga pääsenud. Nutul ja naerul tõmbas tüdruk lapse August-

tini kätte wabest ära ja surus ilmrääkimata rõõmuga oma rinna vastu. Augustin, sellega rahul, mis ta oli teinud, tahtis praegu kuiwi riidid selga panema minna, kui korraga üks mees kahwatanud näuga wäristes ja puheldes ligi jooksis, lapse enese kätte kiskus ja hüüdis: „kas elab weel?“ Ja kui lapsekene selge filmaga lahkestememale otša waatas ja temale oma kena wäikese suuga vastu naeratas, siis tõstis ta rõõmuhäält ja waatas üles taewa poole Jumalale tänu andes, kes tema lapsele hoidjaks ja päästjaks oli olnud —.

„Aga kes, kes on minu armsa, kallid lapsekese päästnud, kes on tema surma suust kiskunud?“ küsis ta nüüd. — Tüdruk tähendas Augustini kohta ja äkiste hakkasiwad kaks tugewat kätt tema ümbert kinni ja surusiwad teda nõnda kangeste rinna vastu, et ta pea suure häälega oleks kiskendanud. „Wõi sina oledki selle wäikese Luutsi päästja,“ ütles üks jäme mehe hää Augustini vastu, millest ta warsti wana auusa kapteni äratundis. „Oh ja suur Jumal, kui imelikud on sinu teud! Kudas Sa ühe hää ettewõtmisele ka jala päält oma abi ja õnne saadad! Kas sa tead ka

Augustin, kelle laps see oli, keda ja furmast päätsid? See oli minu laewaperemehe wäikene tütrekene. Just kui tema selle nõuuga siia tuli, et sulle abiks lüüa, oled ja tema ainsa lapse furma suust wälja kiskunud. Kes siin mitte Jumala armulikku juhtust ei tunne, see on tõeste kottpime. He, härra Stroodsof, siin on see mees, kellele Teie tahtsite hädä teha — tema on oma tänu wõla Teile ju ette ära tasunud!”

Härra Stroodsof, kellel wesi silmis seisis, wöttis Augustini kaela ümbert kinni ja tänas teda südameliku sõnadega, tõstis siis oma kena lahke näuga lapsekese süle, tõmbas Augustini kättpidi järele ja ütles: „Nüüd ma Teid enam lahti ei lase! Steeding, hoidke Teie teda tõisest käest kinni! Tema peab minu majasse tulema. Ka lapse ema peab teda tänama ja siis peame nõuu, kudas ma talle oma tänu teuga üles tunnistan. Astuge ruttu, et meie ennemine koju jõuame, kui sõnumed, sest hirmsast õnnetusest sinna wiiakse. Ruttu, ruttu, sest kui ema seda kuuleb, wõib ehmatuse teda furmata!”

Augustin palus küll wastu, et tall märja

riietega võimata olla, võera majasse minna, aga tema palwet ei võetud mitte kuulda. Vana kapten Steeding, kelle lai pruunikas nägu rõõmu pärast läikis, tõmbas Augustini käest kinni ja vedas teda nii suure väega edasi, et senna ükski vastu panemine enam ei mõjunud.

„Marji aga edasi,“ hüüdis tema kindla sõnaga, mis vastuajamist sugugi ei tahtnud sallida. „Härra Stroodsofil on kodus suur ilus kapp riideid täis ja mina vastutan selle eest, sest et sa üks vahva mees ja hää poeg oled, et tema sulle säält need kõige paremad välja valitseb. Marji aga ruttu edasi, meie ei tohi isa aega wiita, kes ema südant tahab hirmsa ehmatusse eest hoida.“

Augustin andis järele ja tänas südamest heldet Loojat, kes talle oli õnneks annud ühe inimese elu surmast päästa ja kabe elu n'agu taewaliku rõõmuga täita. Paari minutiga oliwad n'ad härra Stroodsofi majasse jõudnud, ja sest et n'ad suure rutuga oliwad tulnud, ei teadnud ema veel sest õnnetusest midagi, mis lapsel oli juhtunud. Kui nüüd isa jutustas, mis oli sündinud, läks ema

näust walgeks kui lumi, andis armsa lapse kehele jada korda suud ja kastis teda silma meega, mis ta mitte ei jõudnud keelda. Siis andis ta Augustinile kätt ja ütles: „Teie olete minu lapse päästja, nõuudke nüüd minult, mis teie tahate, mu wara, mu elu, kõik — kõik saagu Teile antud.“ —

„Tänage Jumalat, mitte mind, nõtra inimest,“ ütles Augustin, — ise läks ta näust punaseks — „mulle ei sünni tänu anda, ma ei ole seda teeninud, sest mina olen paljalt seda teinud, mis igakuks tõine minu asemel ka hää meelega oleks teinud.“

Wana kapten hüüdis ärksaste tõiste jutu waele: „Aga küll oled ja ka, mo poeg, omad riided tubliste märjaks teinud, nüüd on aeg, et ja omale kuiwad riided selga tõmbad. Lubage auus proua, et ma selle waele poisile teise kuue selga muretšen. Wabadake, ta wärišeb kui haawa leht.“ — Nüüd pistiwad kõik, kellel jalad all oliwad, jooskma, et Augustinile abi tuua. Esimeses ehmatuses saiwad tema märjad riided koguni ära unustatud. Wana Steeding wiis Augustini härra Stroodsofi riidekambrise ja poole tunni pärast

olivad poisil nõnda kenad kuiwad riided seljas, n'agu ei oleks ta jell pääwal tilfagi wett näinud.

Kolmas päätüff.

Natti.

Augustini auus meel ei lubanud mitte, et ta selle hää teu cest, mis ta nagu juhtumise korral härra Stroodsofil oli teinud, tasumist oleks wastu wõtnud. Härra Stroodsof tahtis muidugi talle rohkeste maksta, aga ta lükkas kõik tagasi ja ei wõtnud muud midagi wasta, kui prii sõidu Ameerika maale ja ühe südameliku kiituse kirja ülemaa sõbrale, mis härra Stroodsof talle kaasa andis. Rikas kauba härra ja kapten Steeding hakkasiwad noort meest tema kasupüüdmata meele pärast weel rohkem armastama ja auustama ning see usaldus ja armastus tõi Augustinile pärast nii palju kasu, et tall küll asja oli nende mõlemate meeste wastu tänulik olla.

Hää meelega oleks härra Stroodsof prisket, wiisakat noortmest kauamine enese juures pidanud, aga wana kapten ruttas reisi pääle

ja Augustin ise ka ei tahtnud ühte tundigi ära wiita, enne kui see asi toimetatud oli, millest ta oma emale mureta, kuldseid wanaea pääwi lootis tulewat. Härra ja proua Stroodsof saatsiwad talle mitu tuhat terwisi ja õnnesoowitusi tee pääle seltsi ja nende näust wõis näha, kui raske nendel oli, Augustinist ära lahkuda. Aga juba tõisel päawal läks ta kapten Steedingiga laewa pääle, tunni aja pärast tõmmati laewa ankrud üles ja „Karoliina“ purjetas lennul suure mere pääle wälja.

Kapten Steeding hoolitses Augustini eest, kui isa oma lapse eest. Wõttis teda oma fastarise (kajüüti) elama, mis muidugi kõige parem elukamber laewa pääl oli ja saatis talle mõnesugust wäikest lõbudust ja kergitust, mis õige rohkeste tema pitka mere reisi igawust ja raskust wähenDas.

Seegi pärast pidas Augustin oma aega kalliks ja ei wiitnud seda mitte ilma asjata ära. Laewa pääl oli üks Ameerika maa mees, kes Indianlaste keelt nõndasama selgeste mõistis, kui oma emakeelt, sest et ta mõne aasta eest nendega rohkeste kokku oli puutunud.

Selle mehega tegi kapten teda tutwaks, et ta tema käest metsmeeste keelt mõiks õppida.

„Sest et full Indiani rahwaga sagedaste saab tegemast olema“, ütles ta, „kui su ettewõtmine korda läheb, siis ei wõi see sulle midagi kahju teha, kui see keel full käes on, mida nemad üksi mõistawad. Inimestega, kelle keel juus on, saab palju paremine korda, kui tõistega ja sellepärast — kanna hoolt, näe waewa, mo poeg!“

Augustin mõistis ära, et see wäga hää nõuu oli ja õppis pea igal tunnil, kõige selle pika reisi aja läbi, Natanael Kooperi käest Indianlaste keelt. Natanael Kooper oli see Ameerika maa mees ja teda nimetati lühidelt Natti. Nattil oli suur rõõm Augustini wõrkusest ja õppimise himust ja see noor mees, kelle häid omadusi ta iga pääw enam ja enam ära tundis, läks talle pääw pääwalt armjamaks. Tema ja Augustin olivad warsti südame sõbrad, ning sest et Natti, ehk küll paljas waene madrus, ommetegi üks auus, õiglane ja ustaw mees oli, ei keelnud kapten Steeding sugugi, et tema noore mehega sõprust tegi.

Mere reis Ameerika maale tuuris seda forda iseäranis kaua, sest et vastased tuuled laewa sõitu, mis muidu väga jõudsaste edenes, nüüd ühest nädalast tõisi wiivitasiwad. Pea 3 kuud oli Augustin mere-pääl olnud, kui wiimaks Ameerika maa rand n'agu kerge udu pilw kaugel taewa sõrwal paistma hakkas. Tema oli aga seda pitka aega nii häästi pruukinud, et ta kaunis häästi India keelt porsfida mõistis. Sest et temal pikast teest enam ühtegi suuremat kasu ei olnud, õiskas ta rõõmuga selle maale wasta, mille pääle ta kõik oma eluea ootused ja lootused oli pannud. Aga selle aja sees, millal tema oma rõõmu ei jõudnud ärasalata, jäi Matti ifa aegajalt nukramaks ja kõigest tema olekust paistis wõlja, et üks iseäraline kurwastus tema südant rõhus. Augustin oli seda tähele pannud ja küsis südameliku osawõtmisega: „Matt, mis sull wiga on? Kas sa ei rõõmusta ka nüüd jälle kuiwa maad nähes, mida meie ju armugi oleme igatsenud? Sina peaks kõige rõõmsam olema, et meie seie oleme jõudnud, sest Ameerika on ommetegi sinu isamaa.“ „Peaks küll,“ wastas Matti õhates,

— „aga.“ „No mis aga,“ küsis Augustin? Sull on midagi südame pääl ning tõeste, kui sind mõni mure waevab, siis pead seda minule, oma kõige parema sõbrale nimetama.“ Ratti pühkis käega filmi ja ütles: „Vaata, Augustin, mull on küll õige suur rõõm, sest et ma kodumaad jälle näha saan, aga mis suurt kasu ma sest leian? Tõiselt poolt tuleb mulle selleläbi nii suur kahju, et mu süda õige kurb on.“ — „Mis kahju see on?“ küsis Augustin nobeste, „kui see peaks minu jõuus olema, tahaks ma sinu kahju sulle hää meelega ära tasuda. Seda teeks ma juba tänu pärast selle waewa eest, mis sa nägid mulle Indiani keelt õpetades. Ma palun sind Ratti, ütle mulle, mis sind waevab ja kurvastab?“

„Ah, kulla Augustin, mis siis muud, kui Jumalaga jätmine ja lahkumine sinust,“ hüüdis Ratti walustaste. „Sa oled mulle väga armsaks läinud, mull ei ole ühtegi sugulast, ei isa, ei ema, ei sõsaraid, ei wendi, ma olen üsna üksi laia maailma pääl. Sa näüd pean ka sest ainsast sõbrast, kes mind enam armastab, kui kõik teised inimesed, lah-

kuma. Kas see ei ole kurb küll, Augustin? Waata, kui ma mitte üks paljas waene madrus ei oleks, waid rikas ja prii mees, ma ei lahkuks ilmasi sinust ära."

"Aga Natti," ütles Augustin ja ta pale hiilgas rõõmust, "kes sunnib sind lahkuma, see on mull nõndasama raske kui sinul? Jää minu juure, Natti. Sa tunned minu soowimisi, lootusi ja ootusi. Ühenda ennast minuga ja wõtame üheskoos elada ja loota, tööd teha ja õnne katsuda."

"Kudas wõin ma seda," wastas Natti murelikult ja raputas pääd. — Sina oled rikas, mina waene, — sina tark, koolitud noormees, mina paljas jäme madrus, waese wabadriku poeg. Ei, Augustin, sa ajaksid mind warsti enese juurest ära."

Augustini põsed läksiwad punetama ja filmad järama. "Ei iialgi Natti mitte ilmasi!" ütles tema. "Nii alatu inimene ei ole ma mitte, et ma ära unustaksin, mis hääd ja mulle oled teinud. Oh Natti, kuidas wõid sa minuft seda uskuda, et ma ühte niisugust sõpra, kell hää nõuu minuga on olnud, peaks maha jätma! Ja päälegi weel,

— olen ma siis rikas kui sina? Võib olla ehk siis, kui minu lootused täide lähewad. Ja siis, ehk meie ei saa siis kõik tõine tõisega jägama, mis meil on, ja eks sina ei saa mulle siis oma nõuuga abiks olema, mis mull siin wõeral maal kallim on, kui mõni sada wakaalla maad. Oh Natti, kui tänulik oleksin ma, kui sa õnne ning õnnetust, nõndagu Jumal tahab anda, minuga jägaks.”

Natti jäi kuulama. See ep olnud talle sugugi meele tulnud, et ta oma sõbrale tarwikkiku tööd wõis teha, aga nüüd sai ta korraga aru, et Augustinile teda hädaste tarwis läks. Tema oli maamehe poeg, mõistis puid raiuda, majasid ehitada, põldu harida, puid istutada, koku koguda ja turule wiia. Tema tundis, mis wilja andja ja mis sant maa on, tema oli esimine jahimees, kes juba poisikese põlwes püssiga metsa mööda hulkus ja mõnegi põdra maha oli põnutanud. Tema tundis, mis sugused mehed Indiaanlased oliwad ja teadis, kuidas wiisi nendega sõbraks wõiks saada ja jääda, ning lühidelt ütelda: Natti, wõi Natanael Kooper oli justament see mees, kes Augustinile tema ettemõtmise juures kõige

paremine wõis abiks ja nõuu meheks olla.

„Tõeste,“ ütles Ratti, „see on full üks hää mõte, Augustin! Mis ma rahaga teen, kui mull weel, Sumalale tänu, kaks terwet kätt on, kellega ma sulle tööd wõin teha! Kui ma mitte nõnda ihuükski ilma pääl ei oleks, siis oleks ma ka Indiaanlaste piiri pääle elama asunud, sest et nemad nõnda ti-gedad ei olegi, kui neid üleüldse peetakja. Kui minu isa suri, siis ajas mure mind tema urtikust wälja ning üks juhtumine tõise järele wiis mind wiimaks mere pääle ja sain mad-ruseks. Aga olgu nüüd sest ametist küll. Mina jään sinu juure Augustin, tahan sulle sõbraks olla ja sinu kasu igapidi nõuuda, rohlem kui ükski tõine inimene maa pääl.“

Mehetene oli ise nõnda liigutatud, et wesigi silma tuli, kui ta neid sõnu rääkis. Augustin wõttis kabe käega tema ümbert kinni ja surus teda oma rinna wasta.

„Kui rõõmus olen ma nüüd, et sinu abi pääle loota wõin! Tulewane aeg saab meile tõeste õige palju õnne tooma.“

Kui nüüd Ratti ka oma rõõmu tahtis ilmu-

tada ja suu lahti pidi tegema — suri korraga sõna tema keele pääle ära. Kohkunud näuga waatis ta Augustinile otsa ja oli wait.

„Mis sull nüüd jälle on, Ratti?“ küsis tõine. „Praegu tuli mulle meele,“ wastas Ratti, „et meie oma rehnungi ilma peremeheta oleme teinud. Mina ei tohi ju laewa teenistusest enne ära minna, kui laew Euroopa maale jälle tagasi on läinud.“

„Miks mitte,“ küsis Augustin?

„Sest et ma sõna ja käeandmisega olen kaupa teinud. Ja sa tead küll, Augustin, üks õige mees peab sõna pidama, kas wõetagu ta pää otsast ära. See on fant, armas Augustin ja kurwastab mind õiete.“ —

„Aga kui nüüd kapten Steeding ju sõna sulle tagasi annab ja sind lahti lasseb?“

„Ja see oleks tõine asi!“ hüüdis Ratti. „Siis oleks ma prii ja wõiks minna, kuhu ma tahan. Aga seda ei saa ta mitte tegema, kui tall mitte seks wolikirja härra Stroodsofi käest ei ole.“

„Ja see on mull, mu poeg,“ ütles üks kõwa hääl selja tagant ja üks raske käsi wajutas sõbralikult Ratti õla pääle. Ratti

pööris ennast ümber ja nägi kapteni enese ees seiswat.

„Ja muidugi, mu poeg, see on mull käes,“ ütles kapten tõist korda naerul. „Täis võimus on minu käes sind meie noore sõbra kasu pärast laewa teenistusest lahti lasta ja ma rõõmustan väga, et kõik nõnda on sündinud, kuid ma omas mõttes juba ette ära arvasin. Urge pange pahaks lapsed; aga — kui ma teid nõnda magusat juttu nägin westawat, tulin ma tasakeste ligemale ja olen salaja teie asja päält kuulnud. See sündis teie hääks ja sellepärast peate mulle andeks andma. Waata Matti, ma tunnen sind juba mitu aastat kui üht õiglast ja hää südamega inimest ja kui ma nüüd Augustini käest kuulsin, mis tall nõuuks oli wõetud, siis mõtlesin ma kohe: „Need mõlemad sünniwad kokku, nagu kaksikwennad. Sellepärast andsin ma Augustinile nõuu, et tema Indiani keelt pidi õppima, ning sina, Matti, pidid tema koolmeister olema, et teie tõine tõisega õige põhjani tutwaks saaksite. On see sündinud, mõtlesin mina, ega n'ad siis enam tõine tõist naljalt lahti ei lasse. Sedawiisi on siis Augustin, kes mu

laewa peremehele nõnda suurt hääd on teinud, omale sõbra leidnud, kellest tall palju kasu võib tulla. Nõnda jääge siis ka ühte elama ja arvitage tõine tõist, nõndagu hääd inimesed ja päälegi sõbrad seda peavad tegema. Ja et sa mitte nii waeselt koju ei lähe, Matti, kingib sulle siin härra Stroodsof minu käe läbi tuhat taalerit, mille eest sa enesele Augustini naabruses tükk maad pead ostma. Olage jääd rahus ja õnnelikult ja kuulge — muretsega ka wana kapten Steedingile kohakene walmis, et ta ka teaks, kuhu ta oma pää võib maha panna, kui ükskord tuuletormid, weelaened ja elupääwad tema luukondid maraks on teinud!

Balju ei puudunud, siis oleksiwad Augustin ja Matti peaaegu rõõmu pärast kisa tõstnud. Sest et auupakkumine laewawalitsjuse wasta, mis Steedingi käes oli, seda keelis, andsiwad n'ad waguft liigutatud südamega oma häätegija käele suud.

„Hää küll, hää küll lapsed,“ ütles kapten. „Ma näen, et ma omas arwamistes mitte eksinud ei ole ja see kojutab minu wana südant kõige sügawama põhjani. Ja kuulge,

hoidke truiste tõine tõise poole, kasvatage armastust ja õiget meelt eneste wahel, siis saab Issand taewas ka kõiki teie sammuaastumisi õnnistama. Ja nüüd jätan ma teid Jumala hooletks. Kuiw maa jõuab ligemale ja mull on tarwis ette waadata, et meie sadama suul enam laewa hädasse ei juhtu."

Kapten Steeding läks ära, Augustin ja Matti waatasiwad armastusega tema järele. Siis hakkasiwad n'ad tõine tõise kaelast kinni ja töotasiwad truudust hädas ja õnnes, rõõmus ja ristiis, tööd tehes ja lusti lüües, nii kaua kui Jumal elupäiwi annab. Nüüd hakkas rand oma puude, majade ja tornidega selgeste silma paistma. Poisid rääkisiwad omast õnnest, mis see maa neile tulewikul pidi tooma. Üks tund tõise järke läks mööda ja wiimaks ujus „Karoliina“ n'agu ilmatu suur luit sadamasse. Kapten Steeding käskis ankrud põhja lasta ja Augustin ütles taewa poole waates: „Issand õnnista meie sissiminekit! Sinu kätte annan mina oma elu ja õne."

„Ja targaste saab Jumal sinu asju toimetama ja sulle sinu omastega tulewikus õne ja rõõmu andma," lisas Matti juure. „Ühe

hää poja käsi, kes oma ema auustab, ei või mitte sandiste käia, ei siin, ega toises ilmas."

Kui Augustin oma sõpra veel nende sõnade eest tänas, pani kapten Steeding kõnetoru käest ära ja noorte meeste juure astudes ütles ta: „Olge nüüd valmis, et minuga maale saate tulema. Teg on kallid ja mida rutemine Augustin oma toimetustega siin selgeks saab, seda ennemine võib ta pärast jälle oma ema juure tagasi pöörduda. Ära unusta mitte kirja ära, mis härra Stroodsof sulle andis, Augustin. See mees, kellele kiri läheb, võib sulle palju hääd teha ja saab seda tegema, niipea kui ta härra Stroodsofi käekirja on lugenud. Tulge lapsed!“ Augustin ja Matti olivad ammugi ju igatsenud kuiwa maa pääle saada ja sellepärast kuulsiwad nemad ilma aja viitmata kapteni kasku. Poole tunni ajaga olivad nemad suure kauba linna sees, mida „New-York“ nimetakse. Selle linna elu ja olu oli Augustinile nõnda uus, et ta seda juure imestellemisega päält waatis.

Neljas päätüff.

Maa.

Ühel ilusal juwe pääwal kõndisivad kolm noort meest ühes igaweses wanas ja paksus Ameerika maa metsas. Et küll päike selgeste finises taewas paistis, siiski pääsis arwa üks hiilgaw kiire lehtedest läbi alla maa pääle. Kõik oli ümberkaudu waike ja pühalik. Sirged jalakad oma alla poole rippuma olfadega, wahtrad oma fileda tüwedega, kallid suured tammed ja laia lehelised lõhmused oliwad omad ladwad nõnda tiheste kokku keerutanud, et puude pääl liikum-kõikum lehtkatus seisis. Lehed libisesiwad ja kahisesiwad ülewal kõrgel, aga all ei olnud kõige vähemat tuule õhku tunda. Lehtede wari oli nii paks et tuule puhawus mitte läbi ei käinud. Kord kõlas linnu laul puude latwadest armsaste maha, kord kuulis kõrw rähna karedat kisa, kes kuima puu külles üles-alla hüppas, kuima koort jagas ja selle alt nokiga usfikeisi toituseks wälja wenitas. Muidu ep olnud mingitugust häält metsas kuulda. Reisijad rääkisiwad tasakeste mõne sõna tõine tõisega ja

nende filmad ei jõudnud ära wahtida seda imeliku metsa ilu, mis siin näha oli.

Noortel meestel oli kõikidel jahi riistad feltfis. Iga mehel oma püss selgas, nuga wöös. Ühel mehel oli päälegi firmes käes, aga selle mehe riietest ja musta karwa ihust wöis warsti ära tunda, et ta üks Indianlane oli, kes selle maa sees sündinud. Tema astus ees ja näitas tõiste juhataja olemat, tõised hoidsiwad endid tõine tõise ligidal ja sofistafiwad aeg ajalt natuke juttu. Külap' nendel meestel musta meest teejuhiks tarwis läks, sest nende walgest näust oli tunda, et nende sündimise koht neist metsadest õige kaugel wöis olla.

Oh! aimab lugija isegi, kes need mõlemad noored mehed oliwad. Augustin oli kapten Steedingi ja selle auustatud mehe abiga, kellele herra Stroodsof kirja oli saatnud oma asja talitustega Neu-York'i linnas pea toime saanud. Kohtud ei pannud tema nõuudmistele, mis ta oma paberite pääle põhjendas, mingisugust takistust ega risti ette. Raha sai ta kätte ja andis herra Stroodsofi sõbra kätte hoida. Nüüd tahtis ta ka weel seda maa

kohta, mis ta onust oli pärandanud ja temale kohtu poolest kätte mõistetud, näha saada. See oli mõni hää werst ranna äärest maa poole minna. Augustin wöttis ühe musta mehe juhatajaks ja läks Nattiga tee pääle. Sai maakohi ära waadetud, pidi warsti nõuu peetama, kuidas wiisi sinna elama asuda. Seks andsiwad kapten Steeding ja härra Stroodsofi sõber temale nõuu, kõige suurema hoolega ettewaatlik olla ja kõige päält Indianlastega sõbrust püüda teha. Peaks nemad Augustini käest maade eest kahju tasumist nõuudma, siis tuleks temal seda neile ka maksta. Ei jätaks ta seda tegemata, siis ei oleks temal nendest midagit karta. Sest seda ei olemat weel kuulnud, et Indianlased, nii metsikud ja werejänused kui nad muidu, on üht lepitust oleks murdnud, kui see kindlaste sai tehtud.

Päike seisis kõrges taewas ja ei olnud weel päälae kohta jõudnud, kui mustmees, kes ühtejooni, sõna lausumata ja ruttu edasi oli astunud, korruga ühe suure tamme alla seisma jäi, omad jahiriistad puu najale maha pani ja wagu si pehme sambla pääle maha istus. „Miks ja aega wiidad,“ küsis Augustin tee-

juhilt. „Pool pääwa on weel ees ja meie jõud ei ole weel otša löpenud. Oled ja wäfinud wõi on sull söögisu, Tahkotah?“ Tahkotah oli Indianlase nimi.

Indianlane naeratas pilkades: „Tahkotah jõuab mitu pääwa kõndida, enne kui tema ära wäfib ehk isu tunneb,“ ütles ta. „Meie olema juba oma koha pääl.“

„Aga kus siis see järw on, millest sa mulle rääkisid?“ küsis Augustin.

Indianlane ei lausunud sõnagi, waid sirutas oma käe lõuna poole wälja ja pilgutas filmi.

„Mis ta sellega peaks tähendama?“ küsis Augustin imeks pannes ja wahis sinna poole, kuhu Indianlane oli pilgutanud. „Mina ei näe sääl muud kui puid ja põesaid, nagu majalgi igal pool.“

„Sa ometegi peab järw siin ligidal olema Augustin,“ wastas Matti. „Niisugustes asjus ei eksi Indianlane iialgi. Astume ligemale waatama.“

Nemad läksiwad nüüd edasi ja kui n'ad arwata sada sammu pakjust põesastikust wae-waga oliwad läbi pääsnud, seisiwad n'ad korraga järwe ääre pääl. Siilgam päikese

fuju paistis wee pinnalt wasta, mis selge oli nõndagu kristalli klaas.

See pilt, mis jäält nende filmi paistis, oli nii arwamata ilus, et Augustin ja Matti seda nähes häält tegiwad, n'agu oleksiwad n'ad äkiste kohkunud. — Kubu poole film waatas, jäält nägi ta tafakesti laenetawat selget wett, mis metsast n'agu haljendawast ajast ümber oli piiratud. Mets oli nõnda paks ja rohke, et kuskil pool wahet ega teed ei näinud. Ümargused mäeharjad, mis laenete kombel järwe äärest maa poole kõrgemaks tõusiwad, oliwad kõik halja metsaga, kui roheline waipaga kaetud. Rõige selle ilusa üle oli helesinine taewa wõlv lautatud, kust päikene oma hiilgawat walgust paista laskis.

„Oh imet! kus ilmarääkimata ilus ja armas!“ hüüdis Augustin, kui ta sügawa imestellemisega tükk aega wagu oli seisnud. „Jah see on see koht, kus ma tulewikus pean elama? See on see kallis maatükikene, mis ma omaks woin nimetada? Tõeste see on üks omadus, mille pärast üks kuningasgi minu wasta lade wõiks olla! Kui aga wiimaks Tahkotah ektfinud on, Matti! Mull oleks wäga raske

siit ära lahkuda ja tõise koha pääle elama ajuda, kus niisugust ilu leida ei oleks!“ —

„Eksitus on siin võimata“, vastas Matti, kes terava filmaga kõik ümberkaudsed kohad oli läbi uurinud. „Siin on tõeste see järw, mille ääres sinu omadus peab olema. Siin on ka need mäekingud ja mäed, mis kaardi pääle on üles tähendatud, ja päälegi weel üks Indianlane, — Augustin — see ei eksi niisugustes asjus iialgi. See frunt ja maa on waidlemata sinu oma ja ma rõõmustan wäga, et see nii ilus on. — Siin wee äärel, mägede kaldal, halja metsa all peaks küll armas elada olema.“

„Oh, siin on ju päris paradiisi aed,“ hüüdis Augustin. Kudas saab mu ema õnnelik olema, kui tema seda imeliku iludust näha saab, ja kudas saawad mu õed rõõmustama! Matti, siia selle koha pääle wõtkem majasid ehitada.“

„Mina arwan ka, et meie seda tööd siin küll wõime ettevõtta,“ vastas Matti. „Puudust ei ole meil siin mingitsugust karta. Järw sibiseb ja kubiseb täis kaladest, räägib Thakotah ja teda meest wõib uskuda, metsas on lunde

ja elajaid küllalt, mis üks tubli kütt ilma suure waewata kätte saab, maapind näikse filmanäu järele arvata wilja kandja olewat. Meil ei puudu siin praegus muud midagi, kui riistu põlluharimise ja majaehituse tarbeks ja mis weel kõige tarwilisem asi on, rahu- leping Indiani rahwa suguaradega, kes siin ümberkaudu elawad. Seni ajani, kui meie selle asja poolest mitte üsna kindlad ei ole, ei tohi siin oma ema mitte siia tuua, Augustin.“

„Aga miks siis see Inglise kants peaks olema, mis kolm tundi siit kaugel ei ole? Kas jäl sees elawad sõamehed mitte ei jõua meid kaitsta Indianlaste eest, kui need peaks tüli meie wasta tõstma?“

„Sina ei tunne weel metsmehi õiete! wastas Ratti. „Enne kui sa nende kurja nõuu weel aimadki, on nemad ju sinu kallal ja kõik wastu panemine oleks asjata, kõik abi jääks hiljaks. Ei, ei, Augustin, — enne kui sa Indianlastega rahupiipu ei ole suitsetanud, ei wõi sa selle pääle mõteldagi, et sa siia kohta elama asud. Tule, läki nüüd Tahkotah juure tagasi. Tema peab meie terwitamisi oma suguwendade külasse wiima.“

„Kas armad ja, Natti, et Indianlased ka meie saadikut lahkestest vastu saavad võtma? küsis Augustin: kahtlaselt.

„Muidugi,“ vastas Natti. „Indianlased armastavad heldet lahket kätt, ja sina pead neile kingitusi wiima, mis ika suure häämeelega vastu võetakse. Mina ei ole kuulnud, et üks Indianlane läikivaid ehteasju ära oleks põlganud, päälegi, kui nende käest muud ei taheta, kui üks tüükene maad. Maad on nendel küllalt ja n'ad ei pea sellest suuremat lugu, kui jelle eest walge mehe käest ilu asju saavad: Ära sellepärast muretse midagi, Augustin, meie saame mets meestega warsti õigeks.“

Mõlemad läksivad nüüd Tahkotah juure tagasi, kes ika weel wagu si tamme all istus.

„Tahkotah, kuule mind nüüd,“ ütles Augustin India keeles tema wasta. Indianlane fergitas pääd ja andis märku, et ta walmis on kuulma.

Nüüd seletasivad Augustin ja Natti temale ära, mis teenistust nemad temale tahtsivad anda ja kui Tahkotah kõik oli kuulnud, tõusis ta maast üles üteldes: „Tahkotah läheb ja

saab Delawaaride päälifule kõrwa sisse laulma, mis walge näulised temalt soowivad. Kui nemad täie käega tulewad, saawad n'ad wististe lahkeste wastuwõetud."

„Tahad ja üksi minna Tahkotah?“ küsis Augustin. „Oh tuleme sind saatma?“

„Enne Tahkotah minema ja rääkima,“ wastas Indianlane. „Kui „walgenägusid“ wasta lubatakse wõtta, siis tulen tagasi, enne kui päike mere taha magama on läinud.“

Ilma aega wiitmata läks Indianlane fergel sammul oma teed ja kadus warsti põesaste wahelle ära.

„Nõnda, nüüd jääme siia natuke puhkama,“ ütles Natti. „Meie ei tohi siit kohalt mitte enne ära minna, kui Tahkotah tagasi on tulnud.“

Mõlemad paniwad omad püüfid tamme nõjale seisma, heitsiwad sambla pääle maha ja ajasiwad juttu neist asjust, mis praegu tarwis toimetada oli. Ükiste andis Natti oma sõbrale märku, et ta wait pidi olema, sõrme tema suu pääle pannes ja tähendas üht kohta metsas. Kui Augustin filmad sinna poole pööris, nägi tema üht põtra, kes pitka-

misi ilma waenlast aimamata puude warjust wälja astus.

„Ole wait!“ fofistas Ratti. „Sest saab üks kallis praat, kui ta weel natukene ligemale peaks tulema. Wõta püts kätte, Augustin ja sihi wagusi! Sa pead ju muidugi küti ametit oskama, kui sa siia metsa tahad elama asuda.“

Augustin noogutas sõna lausumata pääd ja wõttis ettemaatlikult püssi puu najalt kätte. Pöder astus julgeste ligemale, jäi aga forraga seisma, tõstis pää ülesse ja wahtis terawaste ümber.

„Lase nüüd! fofistas Ratti.

Augustin tõstis püssi kõrgemale ja tõmbas haani winna. Wedru kröbinat oli põder wistist kuulnud, sest ta pööris sellisamal silma pilgul ümber. Aga Augustin oli ju sihtinud — pauf käratas — põder kargas püsti üles ja langes kui puu tomp furnuks maha. Augustin ja Ratti jooksiwad nobedaste oma jahidõnne kätte saama. Aga waewalt oliwad nemad 10 ehk 12 sammu edasi jõudnud, kui põesastik kahises ja üks noor tugew Indianlane wibupüts seljas, koives ja jahinuga wööl, wihase

näuga nende ees seisis. Noori mehi nähes, fohkus ta natuke ja ulus Indianlaste moodi kurgu pära tagant wälja „huu.“ Siis pani ta käe kirwe külge ja filmapilk wälkus hiilgam tapariist ta käes.

Augustin ja Ratti oliwad nõndasama ära ehmatanud, kui noor mets meeski, kes näust näha armata 18 aastane wõis olla. Müüd wahtisiwad tükk aegu n'agu kassid tõine tõise otja, kuni wiimaks mets mees püsfi walge meeste käes sillmas, kartlikult paar sammu tagasi taganes ja ilmatu suurte puude taha warju puges.

„See on üks Telawaarlane,“ ütles Ratti Augustinile. Meie peame katsuma temaga sõbrust sobitada.“

Augustin murdis kohe ühe halja oksa puu küllest, pani püsfi kõrwale ja läks ilma kartuseta Indianlase juure, kes teda wihase näuga ootas. Ratti mängis oma püsfi lufuga ja põrgistas haamrit üles ja alla noore mets mehele sellega märku andes, et ta jala päält karistust saaks, kui ta Augustinile mingitsugust paha teeks. Indianlane ei liigutanud kätt ega jalga, waid seisis kui werstapost wagusi

ja laskis Augustini oma halja ossaga, mis rahumärgiks oli, ligemale tulla.

„Meie oleme musta meeste sõbrad ja pole mitte kurja nõuuga siia tulnud,“ ütles Augustin naeratades ja pakkus mets mehele lahke südame ja rõõmsa näuga kätt: „Kas must wend ei tahaks mitte meiega rahupiipu suitsutada?“

„Mis on walgel näul meie jahi maade pääl tegemist?“ wastas Indianlane kurjaste. „Need on Telawaaride päralt. Kes teid fundis üle mere siia tulema ja Wenonda jahi-jaaki tema kätte wahelt ära kiskuma. Wenonda on seda põtra taga ajanud päikese tõusust saadik, ja praegu oleks ta tema kätte saanud. Meie ei wõi mitte sõbrad olla, walge nägu! Kirwes ei wõi meie wahel mitte maha maetud saada!“

„Aga kui ma oma wennale põdra kätte annan,“ küsis Augustin tasaste; sest tema tahtis ennem oma praadi kautada, kui noore mets mehega wihawaenu sünnitada. „See põder olgu sinu, mu sõber, ma ei taha ühtegi osa temast omale.“

„Kasige,“ kätatas metsmees wihase näuga

ja suurelifelst wasta ja firutas oma kätt kasku andes wälja. „Wenonda ei wõta mitte fingituselks, mis tema käest on rööwitud. Wenonda on ise suur, osaw kütt ja saab üht tõist põtra otfima, aga walgenäulifega ei taha tema mingitsugust tegu teha. Walgenäuliste tuleroog on Telawaarlaste jahi piiri pääl paukunud, ja Telawaarid saawad seda nendele kätte maksma. Wenonda ja walgenägude wahel ei wõi iialgi sõbrust olla.“

Weel katfus Augustin korra noore Indianlase wiha waigistada temale tähendades, et maa ja koht, kus pääl põder maha lasti tema (Augustini) oma olla. Selle seletuse üle läks Indianlase süda weel õiete wiha täis.

„Walgenäulifed on usfid!“ hüüdis Wenonda! „Nemad on Telawaaride majadesse roomanud ja oma tuleweega nende waimu lollifks teinud. Lepitus Telawaari ja walgenäu wahel ei makfa midagi. Kui walgenägu jahimaad fiit omale pärib, fiis hoidku oma nahka. Wenonda saab tema maha lööma ja tema päälae nahka maja suitsus kuiwatama.“

Augustin tahtis wastata, meelitada, waigistada — aga waewalt oli ta oma suu lahti

teinud, kui noor Indianlane walele rääkis :
„Benonda kõrwad on kinni. Noor päälif
ei taha mitte walgenäulise ussi wististamist
kuulda.“

Tulise wihaga waatas ta walge meeste
pääle ja rabas oma kirwe kätte. Wist oleks
ta selle surma riistaga Augustinile kallale
tulnud, kui mitte Ratti oma püssi ei oleks
üles tõstnud ja sihtides ähwardanud. Ta
pidi siin isegi ära mõistma, et tema ses
tapluses oleks surma saanud, sellepärast mõitis
seda korda tarkus kurjuse ära. Aga Ratti
nägi, misjuguse kange, kustumata wihaga
Indianlane mõitles. Tema tundis Indian-
lasi küll ja kartis väga, et sest õnnetumast
kõlku juhtumisest niisuguse tormpäälise Tela-
waarlasega weel palju häda mõis sündida.

„Kuule Augustin,“ hüüdis Ratti, „wiimaks
oleks ommetegi kõige parand, kui ma selle poisi
maha lasen! Kas pean walu andma?“

„Ei, Jumala pärast, pea kinni!“ hüüdis
Augustin ja firutas kaitsedes oma kää Ratti
wasta wälja.

Indianlane wahtis terawa filmaga Ratti
otsja ja et ta küll seda ei mõistnud, mis

nemad rääkisivad, siiski oli ta aru saanud, mis asja pärast waieldi. Wihase ähwardusega näitas ta Nattile ruusikat ja kargas ise filmapilgul põesastiku warju. Nattil oli himmu tõist taga ajada, aga Augustin pidas teda finni ja wöttis püssi käest ära.

„Küllalt sest wihawaenust,“ ütles ta paludes. Wingu pääle, ehk ta süda läheb üle, kui ta järele hakab mõtlemä, et meie ommetegi üsna ilma teadmata ja tahtmata selle põdra oleme maha lasknud, mis tema taga ajas.

„Küll'ap saame näha,“ wastas Natti pahaselt. „Mina omalt poolst kardän, et tema sest pääwast saadik meite waenlane on. Sialgi ei saa tema meile andeks andma, et meie just tema nina alt niisuguse lihawa põdra maha lasksime ja et ta ise wiimaks meie eest pidi ära põgenema. Tõeste, mu süda oleks rahulifem, kui ma talle ühe kuuli oleks kasuka pääle põletanud.“

„Oh Natti, misugusid patusõnu su suu räägib!“ hüüdis Augustin noomides. „Kui ma selle kalli maa tükkese werewalamisega peaks oma kätte kiskuma, siis tahaks ma parem eluaja waesuses ja puuduses kerjaja keppe kanda.“ —

„Ja, sinu sugusel mehel on küll õigus,“ vastas Ratti. „Aga ommetegi saad ja nägema, et su liialt õrn südametunnistus palju tuimemaks saab minema, kui sa niijulist kurja tegijatega, kui see oli, nabruses tahad elada.“

„Ei iialgi,“ vastas Augustin kindlasti. „Mina tahan parem ülekohut kannatada, kui ülekohut teha ja ma ütlen sulle Ratti, nii väga suurt ülekohut ei ole see Delawaarlane meile ka teinud. Indianlastele on walgemeeeste poolest väga palju paha tehtud ja sellepärast ei wõi meie sugugi imeks panna, et ta meid, kes meie ka sest wihatud walgenäuliste sugust oleme, mitte suure hää melega kahel käel wasta ei wõtnud. Katsume, ehk jõuame lahke meele ja kristliku armastusega tema wiha taltsutada.“

„Saab raske olema!“ vastas Ratti lühidelt. „Nüüd peame aga tubliste ette vaatama, et see kelm meile mitte selja tagant pussi ei mäugi. Aga tule nüüd, Augustin! Ega jutt kõhtu ei täida, vaatame, mis põder teeb, kelle pihata saa nii osaweste sihtisid. Praat, mis metsmees ära põlgas, ei wõi metsa mädanema jääda.“

Poisid astusivad põdra juure, kelle veri halja rohu kõik punaseks oli värvinud.

„Sinust saab üks tubli kütt, Augustin, kui ja iga nõnda osawaste lased,“ ütles Ratti. „Nüüd aita mind tema nahk seljast maha tõmmata, siis lõikame ühe hää tükkise küllest, teeme tule üles ja küpsetame ära. Ega Tahkotah meelgi paha ei saa olema, kui meie temale pärast tagasi tulekut tüki küpsetatud põdra liha ette paneme.“

Ilma aja wiitmata hakkasivad mehed tööle ja rebisivad nii suure usinusega põdra nahka, et see kuni juhtumine kogu ni meehest ära läks, mis nendel metsmehega oli olnud. Aga see pidi nendele warsti uueste meele tulema. Kui Ratti praegu kummarkülle põdra kandsu küllest liha oli leikamas, lennas wibupüssi nool wifinal üle tema pää puu sisse, kus ta fuline warre ots tükk aega wärises.

„See saadeti minule, mitte puule,“ ütles Ratti wihaselt. „Oh sina mets kurat!“ Selle sõnadega tõmbas ta täie püssi kätte ja kargas põesastikku, kust nool oli tulnud. Pea pärast seda kuulis Augustin pauku ja Ratti tuli nukra meelega jälle põesastikust wälja.

„Kõrwale läks!“ ütles ta paha meelega. „Tall kelmil on ka nõnda ferged jalad, et taga ajamine üsna ilma asjata oleks. Aga sa näed nüüd Augustin, mis meil temalt loota on. Tema ei saa mitte enne rahule jääma, kui ta meid oma kustumata wiha sees on ära tapnud.“

„Jah, kui meil mitte õnneks ei ole, teda enne ära lepitada ja tema wiha waigistada. Olgu üks sõda nii kõwa, kui ta tahab, õige tõsise armastusele ei jõua ta ommetegi wasta panna. Mina ei jäta oma lootust mitte maha, et meie teda wiimaks weel sõbraks teeme.“

„Küll'ap saab näha,“ wastas Matti, „ei ma seda ei usu. Parem oleks, kui pauf temale pihta oleks läinud, sest selle salaja mõrtsuka nõuu eest ei ole ta muud paramat ära teeninud, kui et teda metselaja wiisil maha lastakse.“

„Tuleta meele Matti, mis meie õnnistegija ütleb,“ wastas Augustin maenitsedes. „Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke hääd neile, kes teid wihkawad, teile liiga teewad ja teid taga kiusawad! Anname selle üleemeelisele, noorele

metsinimesele tema kurjateu andeks; ta ei oleks jeda tõeste mitte teinud, kui ülema tundmise walguis tema pimedat südant oleks walgustanud. Tema ei tea mitte, mis tema teeb ja sellepärast loodan mina ifa, et temast weel ükskord niisama tõsine ja truu sõber wõib saada, kui ta praegus wihane ja hirmus waenlane on."

Natti oli muidu küll õiglase meelega ja auus mees, aga nii suurest südame heldusest, kui Augustinil oli, ei saanud tema mitte aru. Dige puhas kristlik armastus kannatab kõik, usub kõik, loodab kõik, wõidab kõik ära selle armastuse pärast, mis Kristus meile on näidanud. Seda armastust ei tunnud Natti mitte. Indianlased ei olnud tema meelest mitte niisama inimesed kui tõisedki, waid paljad metselajad, kes peremeheta ümber hulkuwad ja keda igauks wõis maha lüüa, kui ta midagi kurja oli teinud. Seda oli temale noores põlwes õpetatud, ja sellepärast waatis tema imeks pannes Augustini otša, kui see lahkeid ja lapselikuid sõnu rääkis, kergitas õlanuikki; ja ütles lühidelt: „Küll ja teist wiisi neist asjust arwama hakad, jaad ja enne

Indianlaste kuradi tempusi õieti tundma õppinud. Seniks aita mind nüüd tööd lõpetada, mis Indianlane oma kurjateuga eeskitas."

Boole tunni pärast lõendas suur tuli metsas. Natti oli enesele noorest toorest puu tüvikust tubli warda walmistanud ja seisis tule ääres põdraliha warda otsas ümber pöördes, et kallid praad igapidi iluste pehmeks küpsaks. Pärast seda kinnitasivad poisid oma ihu sest lihtlabasest söömast. Pilt teereis metsa mööda oli hääd söögi isu sünnitanud. Pärast sööma aega tõmmasivad n'ad mõne söömu wett hallikast pääle ja jäiwad siis waguši Tahkotah tulemist ootma, kes rahu sõnumitega Telawaarlaste külasse oli läinud.

Wiies päätüff.

Indianlased.

Päike oli juba õhtu poole weeremas, kui Tahkotah noorte meeste juure astus ja omast teekäigist aru hakkas andma.

„Telawaarlaste päälif jaadab walgenäule palju terwisi," ütles tema, „rahupiip on

tubakat täis topitud ja oodab aega, millal tuld päale pannakse. Unkas (pääliku nimi) on wõerastele, kes üle mere tulnud, istme nõuukogu tulel walmistanud. Tema oodab.“

„Tahab Tahkotah mind täna weel oma wendade nõuukogu tulele wiia?“ küsis Matti.

Tahkotah tähendas kommetega, et see tema nõuu oli.

„Hää küll, meie oleme ka omalt poolt walmis,“ ütles Matti. „Enne aga wõtku mu wend ihu finnitust. Minu walgenäulise wenna film on teraw, ta lasknud põdra maha ja meie pidasime Tahkotah ka meeles, kui tema meie juurest kaugel ära oli.“

Matti andis juhile oma tüki praati kätte. Tahkotahil oli hää meel, et teda ka meeles oli peetud. Tema tõsine, mustjas pruun nägu naeratas natuke ja ta ütles: „Mu wend on helde! Tema peab ka sõpra meeles, kes tema juures ei ole! Tahkotah tänab teda.“

Tema sõi mõne suutäie, wöttis ruhimikuga wett hallikast päale ja käskis siis noori mehi järele tulla. „Päike läheb magama,“ ütles tema. „Enne kui tema metsa warju ära kaub, peawad walgenäud Telawaarlaste nõuu-

fogu tulel istuma. Tahkotah on seda päälilule lubanud.“

Jõudsal sammul astus ta ees ja noored mehed käisivad püsis seljas, jahikott kaelas niisama suure rutuga tema järel. Tunni aja pärast said nemad metsast läbi suure lagediku pääle, kust Indianlaste küla nende filmi paistis. Urtsikad olivad tahumata pallidest fergeste üles ehitatud. Türgi nisu (maisi) põllud haljendasivad majade ümber ja põlldude ümber kaswis mets. Arwata küla keskpaigas oli üks suurem ja kõrgem maja, kui teised ümberkaudu. Natti näitas sõrmega sinna poole ja ütles Augustinile, et see Delawarelaste nõuupidamise maja olewat. Teejuht läks otse filmanäult selle maja kohta ja Augustin wahtis suurte filmadega ühele ja teisele poole, sest et ta esimist korda üht Indianlaste küla nägi. Majade ees seisivad ja istusivad naised, mängisivad lapsed ja sirutasivad soldatid pitkali maas selga. Kõik wahtisivad filmad pärani lahti, Augustini ja tema seltsimehi, aga ühegi näust ei ole wiha ega kurja nõuu wälja paistmas. Kõik wõtsivad wiisipärast mööda minejate teretamist wasta

ja sõamehed, kes wist wõeraste tulemist oliwad ootnud, tõusiwad üles ja läksiwad nende järele nõuufogu majasse.

Kui Augustin Mattiga majasse astusiwad, nägiwad nemad kõik küla ülemaid, wanemaid tule ümber istumat. Neid wõeti sõna lausumata wasta ja üks wana päälif wistist seesama Tahkotahist nimetatud „Unkas,“ näitas käega wõerastele, et n'ad tema kõrwas tulel pidid istet wõtma. Niisama sõna lausumata, kui Indianlased, kuulsiwad Augustin ja Matti käsku ja ootusiwad wagusi, kuni päälif nendega pidi juttu alustama. Matti, kes Indianlaste elukombeid tundis, oli oma sõbra täitsaste wälja koolitanud, kudas ta enast wiisipärast Indianlaste tule ääres pidi üles pidama. Sellepärast näitas ennast Augustin tõsise ja waguse olekuga, mis kõigile sõameestele väga meeltnööda oli, sest ninatarkest ja suurt juttu ei salliks need mehed sugugi. Metsmehed sihtiwad kui kassid üksifilmi walge meeste pääle, need jälle lastusiwad wagusi endid wagtida ja ootasiwad, mis sest kõigest wiimaks pidi wälja tulema. Kui nüüd eksam ära oli tehtud ja metsmehed oma wõeraste juu

finni pidamisega rahul olivad, siis tõstis wana päälif Unkas oma pääd ja pajatas lahke moega: „Olge terwed tulemast, walged näud! Mis soowivad minu wennad Telawaarlaste pääliku käest: Tema kõrwad on lahti kuulmas.“

Augustin jutustas nüüd, mis asi teda oli fundinud Telawaarlaste külasse tulema, pani päälikule omad paberid ette, mis tema oma= duse õigust selle maatiiki kohta selgeks tegiwad.

„Maa on minu oma,“ ütles tema. „Tela= waari rahwas on seda walgenäuliste kunin= gale annud ja tema on seda minule kinkinud. Mina tulen seda maad oma kätte pärima. Urwab Unkas enesel ka mingitsugust õigust selle maa kohta olewat, siis rääki nüüd.“

Unkas katsus paberid terawa filmaga läbi, et ta küll midagi ei mõista, mis sääl sees oli. Wagusi wahtis ta tükikese aega maha, n'agu tahaks ta enne Augustini sõnu hool= jaste waagida ja läbi uurida ja ütles siis: „Olgu wend terve tulemast! Maa on minu. Unkas ei feela teda mitte maad oma kätte wõtma.“

Augustin ei jõudnud peaaegu oma röömu kaitseada, kui ta seda otjust kuulis. Sõamehed,

kes iseenele feelmist ja tõsist meelt kõige efi-
meseks mehe auuks pidasivad, oleksivad seda
diete pahaks pannud, kui Augustin oma röömu
nõnda elawalt oleks ilmutanud, kui ta seda
omas südamel tundis. Sellepärast taltsutas
ta oma röömu ja ütles üsna wagusalt: „De-
lawaarlastel on õiged inimesed. Mina sooviksin
nendega sõbrust teha. Ehk võtaksivad mu
wennad mõnda kingitust mu käest wasta?
Ilma wastust ootmata wõttis ta jahikoti kaelaft
tegi suu lahti ja tõmbas suure hulga läikiwaid
ehete asju wälja, neid Indianlaste filmade ette
laiale lautades. Asjad ise tühjad ei olnud
palju wäärt. Kõige kallima ehte andis ta
päälifule ja tõised jägas ta sõameestele ära.
Need röömustasivad kui lapsed wäikeste fir-
jude ja särawate asjade üle. Nende tõsine
nägu läks lahkemaks ja röömsamaks ning
wana Unkas ütles naeratades: „Minu walge-
näuline sõber on tark. Selde käsi on ifa
armas. Mustad mehed saawad tema sõbrad
olema.“

Päälif näitis käega ja rahupiip toodi wälja.
Unkas pani tule otja, tõmbas ise mõne popsi
päält ja andis siis Augustinile. Augustin

tegi ka mõne suitsu ja andis piibu Natti kätte. Nõnda käis piip ühe käest teise kätte wiimseni meheni ja siis oli rahuleping Telaarlaste ja noorte walgenägude wahel kinnitatud.

„Olgu mu wend terve tulemast!“ ütles Unkas weel ükskord. „Pääliku maja ukсед on lahti ja walmis, teda ja tema sõpra wasta wõtma. Unkas saab temale Türginisu leiba ja linnu praati andma.“

Augustin wõttis lahket pakkumist sõbralikult wasta, ning mehed oliwad praegus tullelt ära minemas, kui forraga üks noor suur must mees ukse ette astus ja wihase näuga Augustini ja Natti pääle wahtis. Natti kohkus Wenondat nähes ära, kellega nendel praegu metjas tüli oli olnud. Wenonda pööris omad filmad nüüd terme nõuukogu pääle ja ta nägu läks ifa kurjemaks. Sest ta mõistis ära, mis siin oli sündinud ja see oli kohalt tema südame ja meele wasta.

„Wenonda, mu poeg,“ ütles Unkas wõeraste pääle tähendades, — „need walged näud on meie sõbrad.“

Noore pääliku filmad põlesiwad pääs tu-

lises vihas ja kiuste ütles ta: „Benonda ei või mitte nende sõber olla! Tema vihkab „walgenägusid“ ja saab neid taga kiusama.”

Üleüldine kärstitus sündis nende sõnade järel. Unkas üffi seisus üsna wagus, tõsise ja noomiva filmaga wasta tõrkuja poja pääle waadates.

„Walgenägude pääd on minu!“ ütles tema ja firutas oma käe Augustini ja Matti ette n'agu kaitseks wälja. „Benonda saab oma isa käsku kuulma ja mitte wiha waenu tõstma. Rahupiip on suitsetatud ja sõafirwes on maha maetud.”

Unkas andis sõameestele käsku wait olla ja tähendas walge meestele, et temale järke pidivad tulema. Ise astus ta pitkamisi ees nõuufogu majast wälja. Benonda ei julgenud mitte oma isale wasta seista; aga filmist paistis tall nii tuline wiha wõeraste wasta wälja, et Matti süda rinnus tulewat õnnetust kartes wärises ja wabises.

Tule paistel ei pannud keegi tähele et päikene juba looja oli läinud ja ööpimedus maad ja metsa kattis. Noored mehed astusiwad sõna lausumata päälifu järke tema

tuppa. Sää! toodi nendele söögid ja joogid ette. Kui kõhufene täis oli ja wäsimus pääle tikkus, wiidi neid ühe wäikese kambri sisse, kus karu nahkadeft woodi oli walmis tehtud. Sinna karuse afeme pääle wiskasiwad poisid endid pitkali maha, aga ei läinud mitte weel köhe unekülasse, waid ajasiwad tüf aega tasakeste juttu ja teadustasiwad tõine tõisele oma kartusi ja lootusi.

„Benonda wihameel on küll irmus karde-
taw,“ ütles Natti tasakeste. „Meie ei tohi enne jelle pääle mõteldagi, et meie siia ligi-
dale elama afume, enne kui tema eest on ära
kajitud ehk tema wiha ära lepitatud. Esmine
asi oleks palju fergem toimetada, kui tõine.
Oleks meie tema siis metsas maha lasknud,
kui ta esimest korda meile oma wiha näitas.“

„Ei, ei,“ wastas Augustin. „Mitte üle-
kohut, mitte kiusu ega tüli! Tema wiha saab
wähänema, kui ta näeb, et meie tema sõbrust
nõuuame. Ja seda kätte saada, on minu ülem
hool ja mure. Ma ei jää enne rahule, kui
ma kõik saan ära katsunud. Sest ükski wiha
ei ole nii fange, et teda armastusega ei
jõuaks ära wõita.“

„Sina ei tunne veel metsmehi õieti,“ vastas Matti. Nende wiha on nõndasama leppimata, kui nende sõbrus waidlemata kindel, kellega see korra sai tehtud. Soia ennast Wenonda eest! Kui ta ka mitte ei tohi julgeda meid awalikult taga kiusata, sest et ta sellega oma isa ja oma sugurahwa wiha enese wasta üles äritaks, siiski saab ta sind ja mind salaja kätte püüdma ja ime asi oleks, kui meie tema kurjuse käest peaksite peasema. Meil on tõeste taplus surma ja eluga. Kas peab tema surema, wõi langeme meie tema kange wiha ohwriks.“

„Ei mitte, ei mitte,“ vastas Augustin kindlaste. „Minu tahtmisega ärgu saagu mitte üks tili werd ära walatud. Sina ei pea mitte tapma, ütleb Issand ja ma tahan parem ise surra, kui ühte Jumala käsku rikkuda.“

„Aga inimesel on ka käsi ise enese elu hoida,“ ütles Matti.

„Ja küll, aga palju ülem käsi on armastust näidata,“ vastas Augustin. „Kui Kristus ka nõnda oleks mõtelnud, kui sina, siis ei oleks ilm pattudest mitte ära lunastatud. Tema ohwerdas iseennast inimeste sugu õn-

fuse eest, armastas oma vihamehi, kes hirmsa kurjusega teda tagakiusasivad. Natti, meie ei oleks mitte ristiniimese nime väärt, kui meie ei püüaks tema jumaliku eeskuju järele teha. Mõttele seda: armastus on üks kõva sõdariiist ja ükski asi ei jõua selle wasta seista, kui ta selge ja tõsine ja püha on. Wiha aga ja kõik kurjus tapab sind ennast, sinu mööga ots pistab su omast, mitte su waenlase rinnast läbi. Natti, ma palun sind, kuule minu ja püha apostli sõna kes ütleb: „Kõik teie asjad sündigu armastuses“. Nii kõwa ei ole ükski süda ja nii kuri ükski meel, et armastus seda ei jõuaks ära wõita.“

Natti oli tük aega wagusi mõtetes, tõmbus siis sõbralikult Augustini käest finni ja ütles sügawalt liigutatud: „Sina oled üks häa ja auusa meelega inimene. Olgu siis pääle nõnda: ma tahan sinu sõna wõtta, tu' u sest wälja, mis tuleb. Nõnda palju näitab mull aga tõsi olewat, ei meie oma südamid mitte okastega ei torgi, kui meie sinu tahtmise järele teeme.“

Augustin pidas sõbra käest finni ja ütles rõõmsa lootusega: „Ole rõõmus ja julge

Natti! kes hääd püüab ja taga nõuuab, sellel ei ole ühtegi häda ega waewa ilma pääl. Meie ettevõtmine saab korda minema, seda tunnistab üks hääl mulle mu südames.“

Kuues päätükk.

Benonda.

Oh! küll Augustin suure julgusega lootis, et tema wäsimata armastus ja heldus Benonda wiha saaks ära wõitma, siiski pidi ta wiimaks tunnistama, et see mitte nõnda kerge asi ei olnud. Tema töötas enese juures mitte enne külast ära minna, kui lepitus Benondaga oli tehtud ja katsus seks kõik nõuud läbi. Ta püüdis temaga lahkeste juttu ajada, aga Benonda ei annud mingisugust wastust, waid pööris wiha ja põlastusega temale selga. Ta pakkus temale wäikese kingituisi, mis Indi-
anlased muidugi wäga armastasiwad, — aga Benonda ei wõtnud neid mitte wasta, ja kui ta ka wasta wõttis, siis viskas ta neid andja nina alla maha ja tampis jalgadega puruks. Kui Augustin, n'agu see sagedaste sündis, jahi pääle läks, ja suure saagiga

koju tuli, siis pani ta ika kõige parema tükkese Wenonda jäuks kõrwale. Aga kui Augustin seda ise temale kätte andis, wiskas ta hirwitades koera ette ja pilkas päälegi walgnäu roomawat argpüksust, et ta oma waenlast püüab meelitada ja mitte ei julge temaga mehe wiisi tapelda.

Augustin kandis kõik irwitamist ja pilkamist waguse kannatuse ja tasandusega ja ei tüdinud omas püüdmises ja waewas sugugi ära, et küll kõik asjata nähti olemat. Suureks kinnituseks ja troostiks oli tema tõiste Indi-anlaste, kui ka wana pääliku ilmmuutmata sõbrus. Sest nemad olivad ika weel wana pääliku Unkase juures wõeraks, sõiwad temaga ühest lauast ja magasiwad tema kambriks. Aga kõige rohkem kinnitas teda weel ühe wäikese lapsokese armastus, kes ise waewalt 14 aastat wana oli. Nii irmsaste, kui Wenonda Augustini wihkas, nii südamelikult ja palawaste armastas teda Wilitta, tigeda wenna tasane ja hää õde. Zuba esimeste pääwade sees hakkas ta Augustini kangeste taga hoidma ja see külwas Jumala sõna seemet tema noore ja õrna südame sisse, jutustas temale Jumala otsatu

armastust ja pühadust ja selle elust ja kannatusest, kes maailma oli läkitatud õnjust ja jumaliku õpetust tooma. Wilitta kuulas suure tähele panemisega oma sõbra sõnu ja õpetusi, et küll Wenonda sagedaste katjus oma öde walgenäuliste wasta wihale äritada. Wilitta seisib tige da äritamisele wasta ja ütles ika: „Armas wend! walgenäuga mees on helde minu wasta ja õpetab mind, et pean kõiki inimeisi armastama. Mikspärast peaks Wilitta teda wihkama?“

„Walgenägu on kawal uss, kes Wilittat petab,“ wastas Wenonda. „Tema on üle mere siia tulnud meie jahi piiri pääle rööwima ja Telawaarlaste lindu maha lastma. Walgenägu wihkab Wenondat ja Wenonda käsi saab teda maha lööma. Wenonda on üks wapper sõamees, walged näud on koerad!“ —

Niisuguste sõnade pärast pööris ennast Wilitta ika pahase meelega oma wenna poolt ära ja põgenes Augustini juure, kellele ta Wenonda kurjust kaebas.

„Ära pahanda ennast,“ ütles walge noor mees. „Wenonda ei tunne oma walgenäulist wenda weel õiete, kui ta tema südame sisse

maatata mõiks, külla'p ta siis tõist wiisi räägiks. Kannata aga, Wenonda saab weel üksford minu sõber olema."

Uue jõuuga püüdis Augustin seda külma jääkesta, mille sisse Wenonda süda ära oli taretanud, lahti sulatada, aga kõik waew oli asjata. Mida suurema hoolega Augustin lepitust nõuudis, seda sügavamale juurdus waenlase wiha. Wenonda ei saanud Augustini armastuse ja rahu mõtetest sugugi aru, waid pidas teda üheks jalalikuks waenlaseks, kes oma tigiduse nõuu püüab libeda ja kawala sõnadega finni katta. Kui raske töö see oli niisuguste wale-mõtluste wasta mõidelda, seda pidi Augustin suure südame waluga ära tundma. Siiski ei wäsinud tema ära; tema lootis, et üksford paras aeg saaks tulema, millal ta oma weri-waenlasele üsna selgeste mõis näidata, kui puhas ja oma kasust hoolimata tema armastus on.

Nõnda läks jälle mõni nädal mööda. Ükiste oli Wenonda ühel päawal ära kadunud. Augustini küsimise päale kostis Wilitta: tema olewat jahikäigu päale wälja läinud ja tahta talwetagawara majasse muretsema.

„Kui ta seks wälja on läinud, tahan ma talle abiks minna,“ ütles Augustin. „See on ju sinu isa wõeraste kord ja kohus, et n'ad mitte kaks kätt sülle ei pane, waid kõigis asjus ka abiks ja nõuiks on, nii palju kui iialgi wõimalik. Ma tahan nüüd weel rohkem metsa mööda luusida, kui enne.“

Wilitta kohkus natukesse jeda nõuu kuuldes ja waatas aralt enese ümber. Siis rääkis ta tasase häälega: „Minu wend ei tohi mitte enne Wilitta juurest ära minna, kui Wenonda tagasi on tulnud. Wenonda on osaw kütt; tema saab üksi küll niipalju lindusi leidma, kui maja tarwituseks ära kulub. Temale ei ole walgemehe abi mitte tarwis. Augustin jäägu Wilitta juure ja jutustagu temale sest hääst Waimust, kes pilwede üle elab.“

„Ka see peab sündima, armas laps, kui ma õhtu jahi teelt tagasi tulen,“ wastas Augustin. „Sõamehed saawad mind ju naeseks nimetama, kui ma mitte nendega üheseltis wälja ei lähe põtra ja karu ajama.“

„Minu wend peab Wilitta juures wiibima!“ ütles tüdruk õige tungiwalt. „Mets on suur

ja peidab kardetawad asju palju. Minu wend peab ette waatama."

Raeratades noogutas Augustin pääd. "Mina olen juba mitu korda metsas käinud ja ei ole jääl mingisugust kardemat asja näinud," ütles Augustin.

"Mets on tige! mets on väga salalik ja kardetaw!" kordas weel Wilitta.

"Ja kui oleks!" wastas Augustin. "See suur, wägew Wain ülewal taewas, kellest ma sulle jutustasin, on igas pool minu juures, ka metsas. Hädas saab tema mind kaitsma, olgu see, kes teab, kui suur."

"Siiski peab mu wend Wilitta juure jääma!" ütles tüdruk ja waatas paluja silmaga Augustini otsa. Telawaaride jäägritel ei ole walgemehe abi mitte tarwis. Nemad saaksiwad kadedaks, kui temal rohkem õnne oleks, kui nendel ja tema enam lindusi koju tooks. Ja tõeste, minu wend ei tohi mitte Wilitta juurest ära minna."

Augustin oleks ka pea tüdrukku palwele järele annud, millel waidlemata üks salaja põhi pidi olema ja jahi päält kodu jäänud, kui mitte wana päälis Unkas praegu kogemata

nende juure ei oleks astunud, kes asjale ühe tõise wähe tegi.

„Minu wennal on õigus,“ ütles Unkas Wilittale, kui Augustin temale oma waidlemise asja üles oli rääkinud. „Walgel mehel on teraw film, osaw käsi ja hää püsis. Temast saab suur tütt, kui ta rohkem jahi pääl luusimas käib.“ Wilitta ei julgenud mitte enam kauamine Augustini paluda, et ta koju jääks. Aga salaja sõjistas ta temale kõrwa sõsje: „Wenake waata ette, „nobe hunt“ ulub metsas!“

Nüüd mõistis Augustin selgeste ära, miks pärast Wilitta teda metsa minemast teelis. „Nobe hunt“ oli Wenonda, nõnda nimetadi teda suguwendadest. See oli küll tõsi, et selle mehe läbi õnnetust karta oli, mille eest Wilitta käskis ennast hoida. Sellegi pärast ei jätnud Augustin oma ettewõtmiist poolele, waid kindla lootusega Jumala hoole alla ennast andes, läks ta oma sõbra Mattiga tõisel homikul õige wara teele. Wilitta ohkas, kui ta teda nägi minemat; Augustin aga läks rõõmsa südamega. Sest mis häda wõis temale juhtuda, kui Jumal oma kaitsewa käega tahtis hoida.

Lõuna aeg jõudis kätte ja Augustinil oli nõnda palju õnne olnud, et tall himu pääle tuli oma jahti tänaseks lõpetada. Tema hakkas Mattid hüüdma, kes suurel jahi õhinal, üht põtra taga ajades, temast oli ära lahkunud. Ta hüüdis metsa, nõnda et ta hääl puude wahel kõlas ja kajas, siis kuulas ta jälle wagusi, kas kusagilt poolt hüüdmisele wastust antakse. Aga kõik jäi wagusi. Paljalt metsa oja mulin, mis wolinal alla poole jooksis, ja hääle wastu kõla oli kuulda. Korra laskis ta püssi ja kuulas jälle, kas kustkilt poolt wastust anti. Aga kui wastust ei tulnud, siis arwas Augustin, et Matti Telawaarlaste küla tagasi on läinud ja wõttis nõuaks ka ära koju poole minna. Enne aga täitis ta püssi täis ja raputas wärsket rohtu panni pääle. Waewalt oli ta sada samm edasi läinud, kui korraga metsast wälja astudes ühe wäikese lagendiku pääle sai. Tema ees seiswad wana lõhkenud kalju rühad ja nende ümber kaswawad ilmatu suured ja jämedad puud. Just kalju künka all seisis üks igawene wana tamm. Tema tüwi oli lõhkenud ja paiguti mustaks põlenud; wist oli Bifer

wanakesele pihta mööda annud. Alumeste jämedama oksjade külles oli weel haljaid lehti näha, aga ülemased oksjad olivad üsna kuiwad ja ladu oli otsast maha murdunud. Puu tüvi ise oli ütlemata jäme, nii et wiis meest ei oleks jõudnud teda ümber wõtta. Augustin waatas tüf aega juuri wanu puid ja kõrgid kalju-lõhkeid ja mõtles iseeneses: „Missugune paras luurimise koht werejänuse pantrile!“ Siin tamme alumeste oksjade pääl wõiks ta ennast väga häästi warjule hoida, nõnda et ükski teda lehtede wahelt ei näe. Puude all kaswab rohkeste rohtu, kust metsa loom toidust tuleb otsima.

Kui Augustin seda kohta ika weel wahtis ja läbi katsus, puutus tašane kahin tema kõrwa. See tuli pakjust põõsastikust. Mees tõmbas nüüd püski kätte ja sihtis sinna poole, kust kahin tuli. Ta arwas, et iga filmapilgul siit üks kiskuja metselajas pidi wälja kargama. Aga ta ei näinud muud midagi kui üht musta hiilgawat filma, mis kui elaw tule süsi haljaste lehtede wahel põles ja tema poole luuris. Waewalt oli ta seda näinud, kahises põõsas kõwemine ja äkiste wiskas Au-

gustin ennast maa pääle maha. Sunneks tegi ta seda weel parajal silma pilgul; sest waewalt oli ta rohu pääl pitkali, kui üks nool sihinal tema üle pää lennas. See oleks just tema südamest läbi käinud, kui ta ennast mitte maha heitmise läbi ei oleks päästnud. Augustin kargas ruttu jälle maast üles ja otjis ühe puu tagant, mis kõige ligemal oli, warju. „See oli see ‚nobe hunt,‘ kes minule järele ulub.“

Wiha pärast niisuguse kurja ja tigeeda mõrtsuka töö üle, tahtis Augustini kannatus ja armastus noore Indianlase wasta pea ära lõppema hakata. Ta rabas püsfi kätte ja sihtis. Aga äkiste kadus wihatuju ta palest ära ja n'agu midagi imeks pannes hakkas ta säält põõsa päält, kust nool wälja oli saadetud, üles poole wahtima. Mis ta säält nägi? Wana tamm' sirutas omad pikad oksad, kui käewarred põõsa üle wälja; aga need oksad kõikusiwad ja lehed wärisesiwad, ilma et kõige vähemat tuuleõhku oleks puhunud. Kõik muud oksad ja lehed ümberkaudu seisiwad liikumata wagusi. Mis see pidi olema? Augustin hakkas õige terawaste

wahtima, — aga kahwatas forraga näust walgeks kui lumi ja tõstis püssi otsa kõikuma oksa kohta. Haljaste lehtede wahelt paistis kollast karwa, paatjas-täpiline suur panter wälja, kes üsna tasakeste kassi wiisi oksa mööda edasi nihkus, ilma et keegi tema ligi-olemist oleks wõinud aimata. Muidugi pidi jääb üks elaw loom olema, keda ta omale kõhutäieks püüdis, ja see ei olnud keegi muu, kui Wenonda ehk „nobe hunt.“

Augustin jäi korra kase wahele mõtlema, mis nüüd teha? Ei oleks mitte Wenonda omas leppimata wihas praegu tema elu püüdnud wõtta, siis oleks ta ilma kassipidi mõtlemata pantrile kuuli naha wahele ajanud. Aga Augustin oli ju patune inimene, ja sellepärast mitte ilma weata; ka tema südames lõi kuri mõte liikuma. Nii hõlpsaste ei wõinud ta iialgi omast waenlasest lahti saada, kui nüüd, tema ei pruukinud omalt poolt midagi muud teha, kui wagusi päält waadata, siis sai Wenondale kõik tema kuri nõuu ja tegu jala päält hirmsaste kätte makstud. Murraks panter Wenonda ära, jaaks Augustin ilma waewata omast ainust waenlasest lahti ja

wõiks oma ema ilma kartuseteta selle ilusa maa sisse elama tuua ja keegi ei saaks nende õnne ega rahu enam rikkuda. See kuri kiusatus oli küll suur — aga ommetegi oli Augustini õige meel ja kristlik wagadus weel suurem.

„Ei,“ ümises ta iseeneses, „meie ei tohi mitte kurja kurjaga tasuda ja peame oma waenlastki kui wenda aitama kõige ihu häda sees.“

Nõnda rääkides sihtis ta terawaste pantri pää kohta.

Panter wahtis põlema, werchimuliste filmadega alla ja tahtis jellsamal filmapilgul oksa päält Wenondale kallale karata, kes sest hirmsast waenlastest pää kohal midagi ei teadnud. Korraga läks pauk lahti — metselukas karjatas hirmsaste — ajas ennast püsti üles ja langes kui tuhka kott oksa päält just Wenonda nina alla maha. Püssi kuul oli filmast läbi pääaju sisse tunginud ja metsalise filmapilk surmanud.

„Suuu!“ ulus Wenonda ehmatusest nii waljuste, et Augustin seda selgeste kuulis. Ilma püssi täitmata astus nüüd Augustin puu warjust wälja ja läks julgeste selle pöösa

juure, kus ta arvas oma waenlase peidus olewat. Püüis suitses weel käes, kui ta padristikust läbi sinna kohta sai, kus panter pitkali maas oli, ja werine keel ripendas suust välja. Imestelles waatis ta ümber. Wenonda oli ära kadunud ja muud ei olnud temast leida, kui jala jäljed pehme maa sees. Augustin jäi wagusi kuulama ja pööstastik kahises ja ragises, n'agu oleks üks hirmtulise jooksjuga metsast läbi tunginud.

„Tema põgeneb!“ ütles Augustin iseeneses. „Kas peaks nüüd häbi, et ta minu käe läbi furmast on pääsnud, teda põgenema panema, wõi on ika weel see wana kustumata wiha, mis teda minust eemale ajab?“ Ta ei leidnud mitte wastust selle küsimise pääle, mis ta iseenele ette pani. Aga ta süda tufjus rõõmust, sest ta teadis, et ta ühte hääd tegu oli teinud, ja oma Onnistegija tahtmist täitnud, kes tige datele käsib andeks anda ja wiha mehi armastada.

Kui Augustin weel pantri juures seisis, kuulis ta rutulist sammust astumist — waatis üles ja nägi Natti. See oli püüsi pauku kuulnud ja selle järele oma seltsimehe juure

tulnud. Augustin näitas temale oma lastud lindu, aga Wenondast ta ei rääkinud sõnagi. Nagu kõik hääd ja auusad inimesed, ei tahtnud tema mitte ise ühest niisugusest teust juttu teha, mis tema kiitust ja auu tunnistas.

Dma seltsimehega läks nüüd Augustin Delawaarlaste küla tagasi. Panter toodi sinna ja Augustini kiitus, et ta osaw kütt olla, kõlas kõikide suus. Augustin kuulis naerdes neid suuri kiituse laulusi päält ja ei lausunud sõnagi, ka siin ei rääkinud tema Wenondast midagi.

Seitsmes päätükk.

Palaw töbi.

Augustin oli sellsamal filmapilgul Wenonda kiskuja metselaja suust päästnud, kui Wenonda furma nooli Augustini pääle laskis. Kes ei peaks nüüd uskuma, et niisugune armastuse teu läbi metsmehe wiha walgenäu wasta juurini ta südamest pidi wälja kistud saama ja kaduma. Augustin lootis seda kindlaste, aga südame waluga tundis ta pea ära, et see lootus tühine oli. Kui Wenonda mõni

pääw pärast seda juhtumist külla tuli, ei tunnistanud kõige vähem märk tema näus ega olemises, et ta paremat meelt päha oleks võtnud. Ika niisama pahane ja vihane kui ennegi, hoidis ta ennast kõrwale, ei annud mingisugust wastust, kui Augustin temaga juttu püüdis teha, waid wahtis aga waenuliku filmaga tema otsa. Niisuguse südamelanguse üle oli Augustin väga kurb, aga wõttis ommetegi uueste jälle nõuaks, mitte enne ema juure tagasi minna, kui ta oma wastalijega parema järje pääle oli saanud. Sest kudas wõis tema julgeda oma armast ema niisuguse waenlase ligidale tuua, kes hoolimata ja tulise wihaga kõik ära püüdis hukata, mis tema oma oli. Kui juba see jutustatud armutegu tema südant mitte ei liigutanud, mis wõis temast siis oodata ja karta, kui Augustin wana pääliku Unkase iseäralise warju ja kaitsemise all mitte enam ei olnud? Augustin kannatas waguft ja püüdis wahete pääl neid sõbruse sidemid, mis teda tõiste Indianlastega oli ühendanud, weel rohkem kinnitada. See ei olnud ka mitte raske töö, sest sõamehed armastasiwad lahket walget meest, kelle heldust,

julgust ja osavust n'ad jahi pääl tunda olivad saanud, ja iseäranis wana päälif Unkas näitas tema wasta kõigi pidi oma armu ja heldet meelt üles.

Sellamal ajal juhtus üks asi sündima, mille läbi Telawaarlaste armastus ja auustus Augustini wasta weel suuremaks kaswis.

Telawaarlaste külas hakkas väga paha ja surmaw palaw haigus liikuma. See oli ükskord endisel ajal poole jäu rahwast ära wõtnud, sest et nende nõiad ja arstid midagi abi ega rohtu selle wastu ei mõistnud anda. Unkas oli nüüd esimine, kellele haigus pääle tuli ja Wilitta filmad nutsiwad ööd kui pääwa, sest et isa tõbe palawuses n'agu meeletu jampsis. Kõik nõiad kutsuti kokku, kes haigust pidiwad ära ajama, aga nende tembutamised oliwad asjata ja Telawaarlaste päälikut nähti iga pääwaga pitkal sammul surmale ligemale jõudwat.

Augustin oli ühe jahi käigu pääl mitu pääwa kodunt ära olnud. Tagasi tulles leidis ta oma armsa Wilitta sügawas kurwastuses. Ta ei joosknud mitte rõõmsaste wasta, waid istus käsipõsikli ja nuttis walusaste.

„Mis on mu õekesega juündinud?“ küsis Augustin ehmatanud ja tüdrukese käest finni wõttes. „On's talle suur õnnetus juhtunud, et filmad wett täis?“

„Mu isa!“ kogales laps. „Unkas on raskestes haige. Üks kuri waim on teda waewamas.“

„Unkas haige?“ küsis Augustin. „Wii mind tema juure. Kui wõimalik on, tahan ma teda terweks teha.“

Tüdrukukene waatis nüüd rõõmsama näuga Augustini otsa ja küsis äkiste: „On siis mu wend arst?“

„Ja muidugi!“ wastas Augustin, „sinu walge näuline wend on ju mõnegi haige terweks teinud.“

Wilitta wõttis aega wiitmata Augustini kätt pidi järele ja wiis teda sinna tuppa, kus Unkas walus waewatud woodis maas oli. Augustin katsus haige läbi ja tundis warsti haiguse ära, mis talle pääle oli tulnud ja ütles Wilittale: „Ole rõõmus õekene, enne kui päike kolmandamat korda metsa taha on ära kadunud, saab so isa terve olema.“

Nende sõnadega jättis ta lapse üksi haige

juure ja ruttas metsa rohu taimesi, juuri ja puukoori korjama. Nendest keetis tema joogi ja andis seda haigele juua. Tuba paari tunni pärast sai haige järg palju paremaks. Augustin ei läinud mitte pääliku woodi juurest ega annud enesele uneaega, waid walwas tüdimata ja pani teraw filmaga haige olekut tähele. Truu ja mureka hoolekandmise, oma osawuse ja wäsimata walwamise läbi sai tema haigusest wõimust ja täitis seda lubamist, mis ta Bilittale oli annud. Enne kui päike kolmandat korda metsa taha alla läks, oli Unkas terve, tema film elaw, meelemõistus selge ja paljalt suur nõdrus tunnistas, et ta hana ääre pääl oli olnud.

Augustini kiitus käis nüüd suust suhu ja kõik sõamehed auustasiwad seda suurt rohutarka. Kuhu ta iialgi läks, jääl wõeti teda suure auupakumisega wasta. Paljalt Wenonda suust ei olnud ühtegi kiitust kuulda. Tema jäi seks, mis ta oli: wihane, tuim, pööratu ja külme.

Äkiste näitasiwad endid palawa haiguse märgid ka tema külles. Silmad põlesiwad palawusest, luulikmed wärisesiwad ja alwan nõdrus käis fontidest läbi.

Tema püüdis ennast aga üleval hoida, nii palju kui ta seda omas nõdruses iialgi jõudis ja lükkas põlastusega kõik rohud tagasi, mis Augustin temale pakkus. Viimaks langes ka temagi kui üks väeti laps haiguse võimuse alla maha ja Augustin põetas teda sellesama kristliku armastuse ja väsimata hoolekandmisega kui isagi.

„Sina oled tõeste rumal! ütles Matti temale. „Nüüd oleks kõige parem aeg sest leppimata vihamehest lahti saada. Sa peaks teda hoolimata hädasse maha jätma, aga sa püüad kõigest jõuust teda jälle terveks teha. Ära pane pahaks, Augustin, see on üsna meeletu tegu!“

„Kui ma meelega üht inimest lasen ära surra, keda ma võiksin terveks teha, siis oleksin ma inimese tapja Issanda filmis,“ ütles Augustin tasase aga kindla sõnaga. „Ära eksita mind mitte, Matti! Minu kohus on abi anda ja ükski kartus ei pea mind keelma seda tegemast. Kristus käsib, et meie peame oma vihamehi armastama ja waata mina teen veel vähem, mina püüan paljalt tema elu alali hoida.“

Mattile tuli wesi filma. „Sina oled küll

rumal, ütles tema, „ilma tarkuse järele. Aga sell heldel Jumalal taemas, kes inimeste südamed ja neerud läbi katsub, saab hää meel olema sinu tegudest.“

Augustin naeratas wagusi, katsus jälle haige were tufsumist, andis talle rohtu, jahutas ta keelt külma wärskle weega ja pühkis tema külma higi õrnaste otja eest ära.

Ka Wenonda sai terweks. Aga oleks ta poole sõnagagi oma elupäästjat tema mure ja waewa eest tänanud! Tema hoidis ennast Augustini eest eemale ja hulkus mõne korra mittu pääwa metja mööda ümber paljalt sellepärast, et oma wiha-aluse walgemehega kokku ei puutuks. Natti noomis teda kärelda ja libeda sõnadega. Aga Augustin lükkas wihastanud sõbra laitust tagasi üteldes: Äрге mõistke mitte kohut, et teie pääle kohut ei mõisteta! Küll teeb see mull walu, et ma Wenonda südant ei jõua liigutada, aga see ärgu sündigu minuust, et ma teda sellepärast sõimaks ehk kahetseks, mis ma talle hääd olen teinud.“

Weel palju tõisi Indianlasi jäi haigeks, aga ära ei surnud ühtegi, sest et Augustin oma wäsimata hoolekandmisega, kui kaitseja

ingel haigete woodi juures seisis. Tema suured teud saidwad nüüd ka tõiste rahwa sugude juures tutwaks ja Delawaarlasted auustasiwad teda weel rohkem, kui oma suurt päälikut.

See sündis ühes päawal, et saadikud naabrirahwa juurest nimega „Pekoodid“ wõi Pekoodlasted Delawaarlaste külle tuliwad ja suure auupakkumisega kuulsat walgenäulist rohutarfa oma pääliku nimel palusiwad, et tema nende juure tuleks ja pääliku poega haigusest lahti päästaks, nõnda kui tema Delawaarlasti oli terweks teinud.

Natti ütles: „Ära mine,“ aga Augustin oli warsti walmis saadikutega seltsi minema. Sinna jaanud leidis Augustin, et pääliku pojalt seefama haigus oli, mis Delawaarlastelgi oli olnud. Augustin tegi teda ja weel tõisi haigid terweks ja ei läinud enne mitte filmapilgu ajaks küllest ära, kui palaw haigus täitsaste oli kadunud. Metsmeeste tänu oli kõigipidi selle hääteu wääriline, mis Augustin nende isadele, wendadele ja lastele tegi. Nemad wedasiwad temale otsatu palju kingitusi, tõiwad omad ehted sõrmused, rõngad

ja linnudgi, mis lastsiwad tema tuppä. Augustin ei wõtnud midagi wastu, waid palus paljalt nende jäädawat sõbrust. Päälik tahtis teda omaks pojaks wõtta, aga ka seda armu ei wõtnud ta wasta, waid jutustas, et ta ema ja õed weel elus olla, kelle ülespidamise eest tema muretsema pidada. Tema jutustas Indianlastele, et ta nende ligidale tahta elama asuda ja ei salganud ka mitte, et ta oma ema ja õdesi tänini Wenonda wiha pärast mitte ei tohtinud ega julgenud üle mere tuua.

See sõnum, et Augustin nende piiri ligidale pidi elama tulema, tegi metsmeestele otsatu rõõmu. Päälik küsis, kus see koht olla, kuhu tema tahta elumaja ehitada ja Augustin tähendas temale seda maa tükki. Selle pääle kuuldi wandumist ja ähwardamist, mis Wenonda pihta käis ja Augustinil oli palju tegemist metsmeeste wiha waigustades. Sest nendel oli suur himu Delawaarlastele seda kurja kõiä kätte tasuda, mis Wenonda poolest nende kallile ja kõrgeste auustatud rohu-targale oli tehtud. Nemad oleksiwad Wenondat maa alla tampinud.

Kui nüüd külas ühtegi haiget enam ei

olnud, ilmutas Augustin oma nõuu wana sõbrade Telawaarlaste juure tagasi minna ja palus Bekoodlaste päälikut, et ta temale ühe teejuhi annaks, kes teda paksust metsast läbi wiiks. Päälik oli walmis Augustini soowimist täitma, kogus aga enne weel kõik oma sõamehed nõuukogu-majasse kokku, et abitooja rohu-targale wiimast korda tema waewa ja hääteu eest awalikult saaks tänu antud. Tuli tehti üles, sõamehed istusiwad tule ümber ja Augustin panti pääliku kõrwale istuma. Rahupiip käis suust suhu ja wiimaks tõusis päälik üles ja pidas järgmise sõbraliku kõne:

„Minu wend,“ ütles tema, „on üks wägew lausuja. Tema on üle mere tulnud seda kurja waimu ära wõtma, kes meie sõamehed ilma tema abita oleks surmanud. Walgenägu on tark, aga tema on ka helde. Bekoodlased tänawad teda ja paluwad tema sõbrust. Minu wend! Bekoodlased ei saa iial sinu wasta sõdima ega wihawaenu tõstma. Sõakirwes olgu igaweseks ajaks meie wahale maha maetud. Kui wend meie abi soowib, saawad Bekoodlased tema kutsumist kuulma. Nende sõamehed on walmis teda kaitsma ja tema eest

surema. Võtku mu wend ifa lahkeste Pekoodelaste pääle waadata ja ustawusega nende sõnu kuulda. Nende keel ei ole mitte kabe haruline. Nemad armastawad walgenägu ja räägiwad tõtt. See suur waim saaks wihaseks, kui n'ad iialgi oma tänuwõlga ära unustaksivad. Pekoodelased olgu walge wenna sõbrad!"

Beel mõned tõised sõaülemad tõusiwad üles ja rääkisiwad sarnatseid sõnu Augustini wasta, kui päälif oma kõne oli lõpetanud ja maha istunud. Augustin wastutas ja töotas neile oma sõbrust. Praegu pidiwad sõamehed rahus ja ühelmeelil koost ära minema, kui äkiste üks walgenägu nõuukogu maja ukse ees ilmus ja Augustin hüüdis: „Natti! kust ja siia said, mu sõber?"

Ja tõeste, Natti ise ta oligi, kes nõnda äkiste metsmeeste sekka astus. Rahwatanud ränga rääkis ta Augustinile oma lugu, kes kurwaks läks ja pääd raputades maha wahtis.

„Need on õige pahad sõnumed, mis sa mulle tood," ütles tema. „Kui Wenonda wiha nii leppimata on, siis ei tohi meie muidugi Delawaarlaste külasse tagasi minna. Aga õnneks olen ma siin tõisi sõpru leidnud,

kes meid kaitsta tahavad, kui see tormi otsaga pois oma taga kiisumist maha ei jäta."

Augustin pööris ennast nüüd Bekoodlaste poole, wöttis Matti käest kinni ja ütles: „See mees on minu sõber. Tema annab ennast wapra Bekoodlaste kaitsmise alla, ja kui sõamehed mind armastawad, saawad n'ad ka temaga rahupiipu suitsutama."

„See rohu-targa sõber olgu terwe tulemast!“ wastas päälif tõfise näuga.

„Minu sõber ja mina otsime pääwarju Bekoodlaste majadest,“ rääkis Augustin edasi, „sest meie ei tohi mitte enam Telawaarlaste küla tagasi pöördä.“

„Olga walged-näud terwed siia jäämast,“ wastas päälif ja rööm läikis tema filmist. „Dn's Telawaarlastes meie sõbra sõbrale meelegaigust teinud?“ —

„Telawaarlastes on waprä ja auusad mehed“ wastas Augustin. „Aga „nobe hunt“ ulub metsas ja ihaldab walge nägude werd, kes temale midagi paha ei ole teinud. Minu sõber lastis metsas karu maha, jää ästus „nobe hunt“ juure ja tahtis käest ära wötta. Tema ütles: „Walgenäud on koerad! Nendel

pole ühtegi õigust Delawaarlaste jahipiiri pääle ajada! Nemad wõiwad Bekoodlaste piiri pääle minna, kui neil himu on karusid lasta!"

„Minu sõber ei tahtnud hääga oma jahiõnne käest ära anda. Aga „nobe hunt“ haawas teda kirmega ja sõber pidi eest ära põgenema. Siin on ta nüüd ja waatke — tõmbas särki õla päält maha — siin on see haaw, mis „nobe hunt“ temale on löönud.“

Sõamehed tõstsiwad seda nähes suurt kisa ja nende päälit hüüdis walju häälega: „Meie sõpra ei pea mitte koera wiisi Delawaarlaste külast wälja aetama. Bekoodlased on mehed! Nemad saawad seda ülekohut Delawaarlastele kuhjapääga kätte maksma.“

Need pääliku sõnad tegiwad sõameestele suurt rõõmu. Nad jooksiwad tuhinal nõuu-kogu-majast wälja ja mõned sõamehed kargasiwad ühe madala männi kallale, kiskusiwad koore seljast ära ja raiusiwad kõik oksad maha, et paljas puu halasti kui werstapost seisma jäi. Siis läksiwad ise jälle tõiste juure tagasi. Nüüd tuli üks ja wärwis posti weripunase wärwiga ära, tõised tuliwad nüüd jälle posti juure, hakkasiwad hirmsa koleda

häälega laulma ja posti ümber pitkamisi marsšima.

„Mis see kõik tähendab, Ratti?“ küsis Augustin, kes oma sõbraga seda asja imeks pannes oli päält vaatnud.

„See tähendab,“ vastas Ratti, Indianlaste kumbed selgeste tundis, „et Pekoollased nõuiks on mõtnud Telawaarlastele wasta sõdima hakata ja jõleda Wenondale ja tema suguwõsale seda kurja kätte tasuda, mis meile temast on tehtud. Ja tõeste, nii wäga, kui ma ilmaasjata werewalamist wihtan, on mull ommetegi hää meel, et see tige kelm nüüd karistust saab.“

Augustin ehmatas ära, et küll Wenonda wihameel temale palju südame walu oli teinud, siiski ei soowinud tema werist kätte maksmist mitte. Tema süda wärises selle pääle mõeldes, et Telawaarlastele, kes temale niisama palju ehk weel enam hääd oliwad teinud kui Pekoollased, nüüd sõahäda ja ahastus pidi tulema. Sest tõised oliwad ju kõik ilma süüta ja kedagi ei olnud Wenondaga ühes nõuus. Augustin katsus nüüd Pekoollaste ettewõtmist ära keelda, aga sõamehed oliwad

nõnda vihatuju ja verehimu täis, et tema sõnu ja palwid keegi kuulda ei võtnud. Sõamehed, — arvata saja võrra ühtekokku, — olivad kirwed kätte võtnud ja raiusivad n'agu hullusmeeles wärwitud posti pihta, mis nende waenlast pidi tähendama. Suured puu kildud ja lastud lendasivad laiale ja enne ei lõppenud see sõa-mäng otsa, kui post juurini sai puruks raiutud. Nüüd ilmus ka päälif ise oma pojaga täies sõa-mundris ja wõeti sõameestest juure kisa ja ulumisega wasta. Pärast seda peeti sõanõuu ära, jäeti sõamehed ridastikku ja päälif astus nende ette. Mehed olivad juba minekil, kui Augustin weel korra õnne katsus neid sõateelt keelda ja ilmsüüta Telawaarlaste päält õnnetust ära pöörda.

„Muus Bekoodlaste päälif!“ ütles tema, ennast paludes nende poole pöördes, — „Telawaarlasted on tõeste ilmsüüta! Kas peab siis kõiki rahwast ühe ainsa inimese jõleduse pärast karistatama? See oleks ju täitsa ülekohus!“

Päälif ei wastanud Augustini sõnade pääle musta ega walget. Wagusi astus ta oma teed edasi ja tema nägu tähendas noore

mehele, et ta oma nina mitte nende ette-
wõtmise wahale ei pidanud toppima.

„Aga see on ju nurjatu ja jõle, kui teie rahuliku inimestele ilma teadmata oma sõa-
riistadega kaela pahwatate,“ hüüdis Augustin!“

„Befoodlased ei rooma mitte salaja, kui usfid,“ wastas päälif. „Nemad on nobeda käs'kjala ehk saadiku Telawaarlaste juure läkitanud ja nendele kimbukese noolisi saatnud, kelle otsad were sisse oliwad kastetud. Telawaarlased teadwad, et meie tuleme.“

Neid sõnu rääkides tegi päälif nii kurja näu, et Augustin ära pidi mõistma, siin saaks kõik wasta rääkimine asjata suu jahutamise olema.

„Mis nüüd teha?“ küsis ta Nattilt.

„Mis nüüd,“ wastas Natti, „kui peame sõameestega seltsi minna ja katsuma suurt werewalamist keelda ja mõndagi ilmsüüta kaitsta.“

Augustin tundis, et see nõuu weel kõige param oli, jooksis tупpa, tõmbas püssi selga ja läksiwad sõawäele tagant järke. —

Raheljas päätüff.

Denonda piina-postis.

Kui sõameestel arvata pool teed ära oli käidud, jäädi ühes paigas puhkama, sest et öö pääle tuli. Tuli tehti üles ja mehed heitsiwad tule ümber maha, aga wahid panti kõik ümberkaudu metsa walwama. Iga mees pani omad sõariistad käepärast, nõnda et ta neid une päält filma pill wõis leida, kui waenlased äkiste pääle pidiwad tulema. Muidugi lootsiwad nad noorte wahtide pääle, sest ilma nende nägemata ei wõinud mitte ükski waenlane ligi tulla. Dõ rahu ei rikkunud ka keegi ja koidu walgusel hakkas sõarong jälle liikuma. Sõamehi jäutati mitmesse salku nõnda, et iga salk mõni samm tõisest kaugel oma iseäralist rada käis; mehed käisiwad pitkas reas üksteise järele, nõnda et tagumine esimise jälgede sisse astus. Seda wiisi läks marssimine edasi Delawaarlaste küla poole. Korraga huikas päälit tarwa päält kui öökull ja sõaridad jäiwad äkiste seisma. Tõine huikamine, peaaegu esimise sarnane, hüüdis ülemad ja wapramad mehed ridadest wälja

päälifu kõrwa. Augustin ja Matti astusiwad ka nende juure ja nägiwad siit, et Telawaarlasted arwata sada sammu nendest eemal ühe lageda koha pääl täies sõamundris seisiwad, aga nende hulk oli palju vähem. Bekoodlasted pidasiwad weel lühidelt nõuu ja Augustin kartis et na'd nüüd tõistele sõariistadega kallale pidiwad minema ja hirmust werewalamist sünnitama. Aga see kartus oli asjata. Ülemad lahkusiwad jälle koost ära ja läksiwad iga üks oma salgu juure ning fäädsiwad omad soldatid sedamoodi ritta, et nõndasama häästi waenlasele wõiksid wasta panna, kui kallale minna. Pärast seda astus nüüd päälif oma rooduga tõiste ette, nõnda et neid Telawaarlastest nähti. Sõakärina asemel, mis Augustin nüüd arwas lahti minemat, murdis wana päälif Unkas omale halja oksa puu küljest kätte, tähendas sõameestele, et järele tuleksiwad ja sammusiwad Bekoodlaste poole. Need ootiwad wagusi tõiste tulemist ja Augustin ja Matti waatsiwad imestellemisega päält, mis nüüd õiete pidi sündima Augustin aimas juba natuke, mis pidi tulema; sest tema nägi sõameeste

kessel, kes päälifule järele tulivad, ka oma veri = waenlase Wenonda olemat. Et küll mehekesel käed olivad finni köidetud, fiiski ajas ta julgeste pääd püsti ja wahtis ilma kartuseta ümber.

Kui Unkas Bekoodlaste päälifu ligi oli jõudnud, teretasiwad mõlemad tõine tõist auu = paklikult ja Unkas hakkas natuke kurwa näuga aga kindla sõnaga rääkima.

„Bekoodlaste päälif on sõasõnumid Telawaarlaste küllasse saatnud,“ ütles tema, „tema on sõafirwe maast üles wõtnud ja oma mees = tele sõariistad kätte annud. Aga Unkas ei soowi mitte, et rahu saaks rikutud ja ei taha mitte, et mustad mehed oma werd walawad ja ükstõise päälae nahka maha kisuwad tühja asja pärast. Telawaarlased on waprad mehed, nemad ei karda sõda, aga nemad on ka õiglased ja õiglane meel on parem kui waprus. Mis = pärast on mu wend sõa teed hakanud käima?“

Bekoodlaste päälif ei lausunud tük aega sõnagi, n'agu oleks ta kuulnud sõnu püüdnud enne häästi omas mõttes läbi uurida. Siis wastas tema: „Unkas on üks tark ülem! Palju päälae nahku on tema suitsus rippumas,

mis tema waprust^u üles tunnistawad, Pefoodlased ei ole mitte jänused Delawaarlaste were järele. Aga „nobe hunt“ on metsas ulunud ja Pefoodlaste sõpru hammustanud.“

„Nobe hunt“ on finni wõetud, wastas Unkas. Huulede liikumisest ja hääle wärisemisest oli tunda, et ta südame waluga oma poega waenlaste kätte andis. „Siin ta on,“ ütles ta! „Sellepärast et „nobe hunt“ tige on, ei pea mitte were ojad jooskma, ega ilmfüüta inimeste päälae päält nahk maha kistama. Wõtku mu wend „nobe hundi“ ja tehku temaga, mis tahab!“

Unkas taganes kõrwale, tema sõamehed astusiwad ette ja andsiwad oma pääliku poja waenlaste kätte. Wenonda ei waatanud filma otsagagi oma õnnetuma isa pääle, kes temale ükshilmi järele wahtis ja mehise meelega wagusi oma südame walu püüdis tõiste filmi eest ära peita. Sest ta teadis küll, missugune hirmus surm tall pidi olema. Pefoodlaste päälif tähendas oma sõameestele käega, ja need wõtsiwad Wenonda Delawaarlaste käest wasta ja wedasiwad tema metsja, ilma et ta kõige wähemat wasta oleks pannud.

„Unkas on suur päälit!“ hakkas jälle Bekoodlane rääkima. „Tema pää on tarkust täis ja tema meel õigust. Telawaarlased ja Bekoodlased on sõbrad. Sõakirwes on jälle maha maetud ja Matoore wiib oma sõamehed koju tagasi.“

Tema nikutas Unkasele pääga Zumalaga jätmiseks, mis tõine omalt poolt auupakklikult wastutas ja läks metsa tagasi. Augustin ja Matti temale järke. Oma südamise ajamise järele oleksiwad n'ad ennem tahtnud Unkase juure minna. Aga see oli neil raske. Kes teab, kas Telawaarlased, kes nende pärast oma kõige südimat sõameest pidiwad ära kautama, neid nõnda lahke ja rõõmsa südamega wasta oleksiwad wõtnud? Ja päälegi tahtis Augustin weel ühe tõise asja pärast ka Bekoodlaste juure jääda. Wenonda pidi surmast päästetud saama, sest see oli täitsaste Augustini kristliku südame ja meele wasta, et see noor Telawaarlane Bekoodlaste kätte wabel pidi ära hukatud saama. Et ta küll metsmeeste kaudu südant nüüd ju paremine tundis, siiski lootis nende üle wõitu saawat. Sest Wenonda karistus oli ju paljalt tema kaebtuse pärast tulemas.

Matoore (see oli Bekoodlaste päälif) kutsus omad sõamehed kokku ja hakkas nendega koju poole minema. Wenonda sammus kinni köidetud kätega nende keskel. Augustin astus temale ligemale ja katsus juttu teha, aga põlastusega pööris wang temale selga ja wahtis sõna lausumata tulise wiha sees põlewa filmadega tema pääle. Wiimaks jättis Augustin teda rahule ja küsis Matti käest, mis ots Wenondale saaks mõistetama? Matti ei teadnud wastust anda, sest see sündimus oli nõnda aruldane, et tema tundmine siin otsa lõppes. Ja kui Augustin sellesama küsimise Matoorele ette pani, wastati talle: „Walgenägu saab nägema! Bekoodlased saawad kuulsa rohu-targa tema waenlastest ära päästma! Matoore on suur päälif ja tema sõbrad wõiwad tema kaitsmise all julged olla.“

Rohkem ei saanud Augustin pääliku suust kuulda ja tõised sõamehed hoidsiwad endid küsimiste ja uurimiste eest weel suurema hoolega kõrwale, kui Matoore. Nõnda jäi tema koguni umbkotti ja ei teadnud midagi, mis Wenondaga pidi sündima ja ta wõttis uueste seda nõuu oma weriwaenlast tõiste mets-

meeste toore ja hirmsa karistuse alt ära päästa. — Süda öö aegu jõudsiwad n'ad oma koju. Sgamees läks oma tuppä, Wenonda wiidi nõuukogu-majasse ja pandi kange wahi alla. Ka Augustin otsis rahu ja hingamist, sest pitk teereis metsast läbi oli tema ihu diete ära wäsitanud.

Päife seisis juures kõrges, kui Augustin tõisel homikul kostutawast unest üles ärkas. Natti oli ju tema kõrwalt ära läinud. Ta tõusis üles, et saaks wangi waatama, kelle õnnetu lugu tema südant rohkete waewas. Wälja minnes leidis ta kõik majad tühjad olemat; mitte ühte inimest ei liikunud küla tänawas. Augustin wahtis imeks pannes ümber, kas ommetegi ühtegi inimese hinge näeks, kes talle seda imelikku ja aruldast nähtawust ära wõiks seletada, aga ei silmanud ühtegi. Paljalt paar koera oliwad päikese paistel pitkali maas ja magasiwad.

Ruttu läks ta nõuukogu-maja juure — ka tühi. Üks mõte ehmatas teda ära. „Minu Sumal,“ ütles ta, „kas n'ad tema juba ära on tapnud?“ Ta jäi kuulama. Tume häälte kõmin tungis lõuna poolt metsast kõrwu.

Augustin teadis, et sääl pool metsas üks lage koht oli ja hakkas sinna poole ruttama. Kui ligemale jõudis, kuulis ta üsna selgeste meeste hääli, naeste laulu ja laste kisa. Süda löi tufsuma, suure rutuga hakkas ta jooskma ja sai ka warsti nimetatud legendiku pääle wälja. — Aga mis ta film siin nägi, seda ei olnud ta iialgi näinud. Teisel pool legendikku istusiwad naesed ja lapsed hulganiste maas; nende wasta seisiwad sõamehed omad sõariistad käes. Kõikide filmad oliwad ühe asja poole pöördud, mis Augustin esiotja mitte ei näinud. Aga kui ta naeste ja laste hulgast läbi sai tunginud, nägi tema, mis sugust koledat mängu siin mängiti. Augustin ehmatas esiteks nõnda, et weri soontes ära taratas.

Benonda seisis legendiku keskpaigas ühe suure fileda puu külge kinni köidetud. Ühe jämeda niinese köiega oli ta rindade kohalt puu külge tõmmatud, käed jalad koos, nõnda et ta paljalt pääd wõis liigutada. Sammu 20 puust eemal seisiwad arwata 10 ehk 11 noort sõameest, kes naeru, irwitamise ja ähwardamisega oma kirwed üles tõstsiwad ja

ümber pää keerutasivad. Üks nendest astus praegu Wenonda ette, tõstis oma kirve üles ja wirutas wuhinal Wenonda pää kohta. Augustin arwas, et see hoop teda filmapilk pidi surmama, kohkumisest hirmust ja pahast meelest kisendas ta äkiste suure häälega, nõnda et kõik metsmehed endid korraga tema poole pöörasivad. See hirmus mäng wangiga jääti seisma. Augustin ruttas pääliku Matoore juure, kes täies pääliku mundris wanemate sõameeste ees seisis ja nooremate tempusi päält waatis. Augustini tulemist nähes, wõttis ta teda lahke teretamisega wasta. „Mis siin tehakse?“ hüüdis Augustin walju häälega Ratti wasta, kes pääliku kõrwas seisis, „miks pärast on Wenonda puu külge köidetud ja miks pärast wirutatakse teda kirwestega?“

Seft et Augustin mitte metsmeeste keelt ei rääkinud, jäiwad kõik wait ja ootasivad auupaiklikult, seni kui auusad walged sõbrad oma nõuu saiwad ära pidanud.

„Wenonda peab piinatud saama,“ wastas Ratti Augustini küsimise pääle. „Teda piinatakse weel tüf aega, et tema kindlat meelt

katjuda ja siis wisatakse teda tulesse. Nuhtlus on küll kange, aga ta on seda ka ära teeninud, sest et ta sind ja mind tahtis ära tappa.”

„Siski ei pea see nuhtlus mitte tema pääle langema!” hüüdis Augustin rahutumalt. „Tema on ju kottpime pagan, kes mõtleb, et meie teda oleme teutanud, sellepärast ei tohi meie tema wiha mitte wäga pahaks panna. Tema tegi, mis meie tema asemel ka oleks teinud. Ja siis weel, tema waene isa, kes nõnda sõbralikult meid oma majasse wõttis, kes meile oma leiba süüa andis ja oma wõddisse magama wõttis — ei, tõeste, tema ei pea mitte minu pärast oma ainust poega tules kautama.” Augustin pööris ennast nüüd kindla nõuuga Matoore poole ja tahtis temalt Wenonda priiks lastmist nõuuda, aga Natti feelas ära. „Mõttele ommetegi, mis sa teed!” ütles ta. „Omas wiha tujus saawad Indianlased ennem sind ja mind ära hukkama, kui et n'ad waenlase oma käte wahelt laseks ära kiskuda.”

„Ja kui ka,” wastas Augustin. „Null ei saaks mitte ühte tundi rahu olema, näeks ma Unkase poega nõnda hirmsat surma saawat.

Ma tahan enne kõik viimased nõuud ära katsuda, et ma mitte igaveste oma südame tunnistuse piina ei peaks kannatama."

„Aga tema on ju sinu vihamees!“ ütles Matti.

„Tema on aga minu sõbra poeg ja mina olen ristiinimene!“ vastas Augustin. Selle sõnaga astus ta ruttu puu juure, mille külge Wenonda oli koidetud ja tõmbas oma jahinua tupest. Bekoodlased tõstsid suurt rõõmufisa, sest nemad arvasid, et Augustin nüüd oma meelepahandust waenlase werega tahtis lepitada. Ka Wenonda võis ise seda arvata.

Tema film põles tulifest vihast walge mehe wasta ja koleda häälega karjus ta: „Walged näud on koerad! Nemad julgewad paljalt siis „nobehundile“ ligi tulla, kui tema käed jalad kinni on seutud!“

Augustin ei wastanud selle uue teutuse pääle midagi. Ühe napsuga leikas ta sidemed katki, millega Wenonda puu külge oli seutud, tõmbas ta käte ja jalgade ümbert koidikud lahti ja ütles tõsise näuga: „Wenonda on prii! Walgenägu armastab ka neid, kes teda wihkawad ja ei ole mitte jänune oma wihameeeste were järge. Mine! sinu tee on lahti!

Pööra oma isa, Telawaarlaste pääliku juure tagasi!"

Benonda pani seda tegu nii imeks, et ta üsna wagusi seisma jäi ja isegi ei teadnud, mis nüüd teha. Ta filmist paistis imestellemine, auuandmine ja helde meel Augustini wasta wälja. Et nüüd küll kõige sündsam filmipilk oleks olnud lippama pista, sest et Pefoodlased wäga ära ehmatanud oliwad, füiski ei liigutanud ta jalga ega kätt, waid wahtis filmad pärani laiali Augustinile otsa.

"Mine!" ütles Augustin jälle. "See metsa poole on lahti ja „nobehunt" võib wäga kergeste oma tagaajajate käest ära pääseda."

Nüüd ärkas Benonda omast uimastuse olekist üles ja esimine mõte, mis meele tuli, oli see, et saaks aga eluhingega siit minema. Waatas korra weel oma waenlaste pääle, andis jalgadele walu ja hüppas kui jänes metsa poole. Aga oli natuke hiljaks jäänud. Enne kui ta põesastiku warju sai, astus üks sõameeste salk tema ette ja wõttis linukesse lennu päält finni. Küll wõttis mees wahwaste ja püüdis nende küünte wahelt lahti

rabeleda, aga waew oli asjata, neid oli rohkeste. Wenonda peeti kinni ja wiidi suure rõõmu kisa ja kärinaga jälle piinaposti juure tagasi.

Südame kurwastusega nägi Augustin nüüd, et tema hää nõuu koguniste nurja oli läinud. Kui nüüd Indianlased kätte wõtšiwad ja uuesti wangi puu külge hakkasiwad siduma, läks ta Matoore juure ja palus teda haleda häälega, et ta selle koleda mängule otša teeks.

„See ei wõi mitte sündida!“ wastas Matoore pahaselt. „Minu walgenäuline wend on „nobe-hundist“ teutatud ja meie tahame seda talle kätte maksta.“

„Mina aga ei taha kätte maksmist!“ hüüdis Augustin waljuste wasta. „Mina annan talle kõik südamest andeks, mis ta mulle kurja püüdis teha ja sellepärast ei ole teil enam mingisugust asja seda noortmest piinata! Tema ei ole teile midagi teinud, sellepärast laske teda lahti ja jätke kätte tasumine minu hooleks.“

„Walgenägu on liiga pehme! Tema wõib küll haigib terweks teha, aga oma waenlasele kätte maksta ei kanna tema süda mitte. Matoore

šõamehed on omad firwed terawaks ihunud ja „nobe=hunt“ peab näitama, et ta mees on. Mingu mu wend, minu kõrwad on finni sulutud!”

„Siis tee n'ad jälle lahti!“ wastas Augustin karedaste. „Mõteltu Matoore ja tema šõamehed selle pääle, et mina see olin kes nende elu päästis ja kurja haiguse nende woodide juurest ära ajas. N'ad wedasiwad selle eest oma kingitusi mulle, aga ma ei wõtnud midagi wasta. Bekoodlased on waprud mehed! Näidaku n'ad ka, et n'ad tänulikud mehed on. Oma abi eest nõuuan ma selle Telawaarlase elu. Mina olen palju Bekoodlasti surmast päästnud, nemad ei tohi mulle seda ühte Telawaarlast mitte keelda.“

„See ei wõi mitte olla,“ ütles Matoore wasta. „Bekoodlased on tänulikud. Wõtku mu wend oma hääteu eest nende nahad, ehtmeasjad, riided ja majad — wõtku kõik omale. Aga „nobe=hunt“ jääb meile — tema peab näitma, et ta mees on!“

Augustin taganes nüüd sest lootusest täitjaste ära, et ta metsmeeste südame kangust jõuaks murda. Üks tõine nõuu hakkas tema

möttes liikuma. Ehk aitaks ähwardamine. „Ma töotan kui nõid ja tark lausuja neile kurje haigusi selga saata.“ Indianlased oleksivad seda ilma kassipidi mõtlemata uskunud. Sest n'ad pidasivad Augustini nõnda wägewaks nõiaks, kes kõik asjad maa pääl võib ära teha. Aga Augustini puhast süda ei lubanud mitte waletada. Sellepärast katsus tema tõist nõuu. Tema läks Matoore juurest ära ja astus Wenonda kõrwa, wöttis kabe käega tema ümbert kinni ja wahtis kurja nännga Indianlaste poole, kes seda tegu suure imestellemisega tähele panivad.

„Robe-hunt on minu!“ hüüdis ta wihaselt Bekoodlaste wasta. „Enne kui sõamehed teda surmawad, peawad n'ad mind tapma. Tehku Bekoodlased seda! Nende nimi saab haisema igal pool. Kõik mustad mehed saawad ütleva: „Bekoodlased on rumalamad, kui koerad. Koer mõistab tänada oma häätegitat, ta lakub selle fätt, kes teda silitab. Aga kui Bekoodlased mind ära tapawad, siis tapawad nemad oma sõbra, kes kõik nende suguwõsa wiletsust on päästnud ja nendele palju hääd teinud!“

Nende sõnade üle sündis üleüldine pahandus

ja lärm. Kirwed tõsteti üles ja Augustin arwas, et tema elu wiimne tunnike tulnud oli. Matoore aga ähwardas käega ja mäsja- mine jäi nõndasama ruttu wagusi, kui ta tõusnud oli.

„Minu walgenäuline wend on tõtt rää- finud!“ ütles ta, nõnda et ta hääl selgeste ja mõnujaste sõameeste kõrwu kõlas. „Robe hunt on tema oma ja Bekoodlaste nimi ei tohi mitte haisewaks saada igal pool.“

Rõõmupaiste hiilgas neid sõnu kuuldes Augustini filmist, Bekoodlased wiskasiwad omad sõariistad kõrwale ja wahtisiwad nukra meelega maha. Ehk ei oleks n'ad ka oma pääliku sõna mitte kuulda wõtnud, kui häbi kartus mitte suurem ei oleks olnud, kui toores himu seda piina näha, mis wangile oli osaks arwatud. Augustin oli omas mures Wenonda elu pärast just seda kohta puutunud, kust uhke-meelsed sõamehed kõige hellikamad oliwad. Mis ükski meelitus, ega rääkimine ei oleks jõudnud teha, seda tegi paljalt see kartus, et naabri rahwas neid wiimaks hakaks nende kõlwatu teu pärast põlgama ning teu- tama. Ja see oleks ka sündinud, kui n'ad

kuulsa rohu-targa oleksivad ära tapnud, kelle nime kõik metsmehed tundsiwad. Augustin ei wiitnud nüüd aega, waid pidas seda filma pilku kalliks; päästis paelad Wenonda küllest lahti ja pööris ennast rõõmsa näuga sõameeste poole.

„Pekoodlased on auusad ja õiglased,“ ütles tema. „Manito, see suur Waim, kes pilwede pääl elab, waatab heldeste oma laste pääle maha ja tasub nende hääd teud ära. Mustad kui walged mehed saawad ütlema: Pekoodlaste kiitus on suur. Nemad on waprad ja tänulikud. Sõber võib nende pääle loota. Nemad tahtsiwad oma walgenäuliste sõpra kaitseda, sest n'ad armastasiwad teda. Aga sest et ta wangi eest palus, jätsiwad n'ad teda elusse. Pekoodlased on üks kiituse wäärt rahwas; ükski tõine ei ole nende sarnane wapruse ja auususe poolest. Walgenägu saab ika walmis olema nende haigid sõamehi terweks tegema!“

Need meelitawad sõnad ja tema töötus haigid terweks teha, waigistasiwad Indianlaste südamid ja nende wiha muutis ennast korraga rõõmuks ja ilupilliks. N'agu lapsed,

kes oma tahtmist olivad saanud, tandsifivad ja hüppasivad nemad suure hõlbuga, nõnda et mets kõlas ja kajas rõõmuhõiskamisest, mis hää tüfikene aega kestis.

Benonda seisib piina-posti juures, pää norus ja ei liigutanud kätt ega jalga. Kui kõik wagu si jäi, ütles Augustin lahkeste tema wasta: „Benonda on lahti! Kas „nobe hunt“ ei taha metsa lipata ja oma isa juure tagasi pöördä. Unkas saab teda rõõmuga wasta wõtma.“

Benonda tõstis pitkamisi oma pää üles ja waatis ütlemata liigutuse, armastuse ja alandusega Augustini filma. Siis pööris ta ennast Indianlaste poole ja tähendas nendele käega, et ta rääkida tahtis. Silmapilk jäiwad kõik nõnda wagu si, et kõige tasasemat tuuleõhu puhumist lehtedest kuulda wõis.

„Benonda peab kõnelema:“ ütles „nobe hunt“ arwamata tasase ja pehme häälega. „Benonda peab kõikide Pefoodlaste ees tunnistama, et ta ülekohtu on teinud. Benonda tunneb seda nüüd, sest see kuulus rohu-tark on teda piina-postist lahti päästnud. Enne ei uskunud ta seda mitte. Kui walged näud

fiia esimist korda ilmusivad, lasksivad nemad Telawaarlaste jahipiiri päält ühe hirwi maha, mis Wenonda oli ajanud. Wenonda wihastas ennast. Walged näud tulivad Telawaarlaste külasse ja pärisivad maad, ja päälif lubas ka. Wenonda ei wõinud ka jeda keelda ja tema wiha läks suureks. — Tema mõtles iseeneses: Walged näud peawad surema. Nemad on üle mere tulnud, et musta meeste maad ja omandust ära riisuks. Wenonda tunneb walgid mehi küll. Tema on nende majas olnud ja nende ahnust, pettust ja kidsidust näinud. Walgenägudel on kahe otsaga keeled ja Wenonda arwas rohu-targa oma sõbraga niisama suguse olevat. Tema kartis nendest kahju oma rahwale ja sellepärast püüdis ta neid ära tappa."

"Robe hunt" pidas nüüd natuke wahet, n'agu tahaks ta kuuljatele aega anda tema sõnu läbi mõtelda. Siis rääkis ta edasi: "Wenonda tahtis walgetnägu ära tappa, aga tema päästis teda pantri küünte wahelt. "Robe hunt" ulus kangeft wihast, sest ta arwas, et walged näud tema suguwendadele hukatuses üle mere on tulnud. Siis tuli

haiguse paha waim Unkase pääle, walgenägu ajas teda ära. Wenonda ja hulk sõamehi jäiwad haigeks, aga rohu-tarf tegi neid terweks. Wenonda sai kahtlaseks ja mõtles: nobe hunt wõib eksida; walgenägu ei ole mitte tema wendade sarnane! — Bekoodlased kutsusiwad eneste juure, walgenägu läks. Wenonda mõtles: Jäägu ta nüüd sinna. Wenonda tahtis ka tema sõpra Delawaarlaste külalt ära ajada ja sellepärast lõi tema teda. Aga nüüd tuliwad sõasõnumid Bekoodlaste poolt ja Wenonda pidi nuhtlust saama. Tema pidi tulega ära põletatama, aga walgenägu lõi kas kõik tema ümbert katki. „Nobe hunt“ on lahti!”

Jällegi jäi Wenonda wait, astus Augustini juure ja ütles: „Minu wend: Sinu armastus oli kängem, kui minu wiha. Wenonda on ära wõidetud ja palub sinu sõprust. Kas walgenägu ei wõiks kõik pahandust ära unustada ja „nobe hunti“ omale wennaks wõtta?“

Need alandlikud sõnad selle uhke meelega noormehe suust liigutasiwad Augustini südant põhjani. Kahe käega hakkas ta tema ümbert finni ja surus teda rinna wasta.

„Si mu meel pole pahane sugugi, waid ma armastan sind, kui oma wenda!“, ütles ta. „Wenonda ja Augustin saavad edaspidi kõige truimad sõbrad olema!“

See lugu oli ka metsmehe südamesse finni hakanud. Usjata püüdis ta iga weel oma külma ja tõsist nägu, mis Indianlane mitte naljalt ei muuda, endisel wiisil näidata. Aga pisarad tuliwad filmi ja kõrwale pöördes pani ta käed otse ette, et keegi tema liigutust ei näeks. Kui Wenonda hale meel natuke üle oli läinud, ütles ta: „Walgenägu ja Wenonda on wennad. Tema peab üle mere minema ja oma ema siia tooma. Wenonda saab teda kaitsma. „Robe hunt“ saab walwama, et ükski waenlane temale paha ei tee. Wenonda on walgenäule kolme inimese elu wõlgu ja ta saab selle wõla ära tasuma.“

Pekoodlaste üleüldine röömutüja tunnistas, et need sõnad nende meele pärast oliwad. Ja see ei olnud ka imeks panna; sest nii leppimata, kui Indianlane ise on selle wasta, kes teda korra pahandanud, nii tänulik on ta ka kõikide häätegade eest. Augustin ei hakanud küll tõistega ühes seltsis kisa tegema,

aga siiski oli tema rõõm kõige suurem. Sest temal oli õnneks läinud üht tormilist, kiuslikku südant armastuse läbi pehmeks teha ja üht kangelast waenlast truuks ja ustavaks sõbraks ümber muuta. Müüid võis ta ommetegi selle pääle mõelda oma armast ema ja kallid õedesi kaugelt maalt enese juure tuua, sest kõik häpardused olivad eest ära. Ja seda kõik oli tema oma heljumata, tõise kristliku armastuse läbi kätte saanud.

Kui Augustin weel oma rõõmumõtteid südamel liigutas, astus Matti tema juure ja hakkas kaela ümber kinni.

„Tõeste,“ ütles tema, „sa oled imet teinud, mis ma mitte võimalikuks ei arwanud.“

„Mitte mina,“ vastas Augustin ja waatas üles taewa poole, — „waid see, kelle wägi suur on nõtrade sees ja kelle töötuse järele armastus peab ära wõitma wiha, kadedust, kurjust, uhkust ja kõik, mis mitte sellest ei tule, kes see igawene armastus on.“

„Küll räägid sa tõtt,“ vastas Matt liigutatud, „sest armastuse jõud on ka mind uskuma pannud tema suurt wõimust, ja see ei ole

mitte vähem ime, kui Wenonda ära lepitamine ja alandlik meel."

Seft et aeg weel hiljaks es ole läinud, wöttis Augustin nõuiks jellsamal pääwal Delawaarlaste juure tagasi minna. Pefoodlased ei tahtnud teda küll mitte hää meelega minna lasta, aga kui ta nendele ära seletas, et ta Wenonda kurwa isa ja oma armisa ema pärast mitte kauamine ei tohtinud aega wiita, siis ei keelnud nemad teda mitte enam, waid saatsiwad teda oma piirist üle. Sumalaga jätmise juures kinnitasiwad nemad weel mitu korda, et nende sõbrus elu otsani saaks kestma. Amariku ajal jõudsiwad Augustin, Wenonda ja Natti Delawaarlaste külasse. Suur oli isa rõõm, kui ta oma poega elawalt nägi, keda ta ju surnud armas olewat. Suur oli meeste ja naeste rõõmutuju, kui n'ad oma kõige tublimat sõameest ja oma kõige osawamat kütti surma suust nägiwad tagasi tulewat. Wenonda rääkis nendele nüüd, kes teda piinapostift oli päästnud. Kui Indianlaste armastus ja auustus Augustini wasta weel oleks wõinud suuremaks kaswada, siis oleks see nüüd kõige ülema järje pääle tõusnud

Seft et tema aga enne juba kõikide südames enese poole oli tõmmanud, siis jaiwad nüüd selle wiimase hääteu läbi wanad armastuse ja sõbruse sidemeid tema ja Telawaarlaste wahel nii kõwaste finni seutud, et ükski asi maa pääl neid ei oleks jõudnud lahti päästa.

Et ka wäikese pääliku tütrekese Wilitta süda nende sõnumite üle wäga rõõmsaks sai, wõime meie iseenesest ära mõista. Nüüd ei pruukinud ta oma armsa sõbra elu eest enam karta ega wäriseda.

Ühesjas päätüff.

Lõpetus.

Seft et Augustinil fiin enam ühtegi waenlast karta ei olnud, wõis ta nüüd üsna julgeste omakestele järele minna. Aga enne pidi ta neile ka pääwarju asutama, kuhu ta neid elama pani. See töö wõeti nüüd esiteks ette. Natti aga tundis küll, misfugune palaw igatsus Augustini südames omakste järele oli ja sellepärast ütles tema ühel pääwal: „Sinul ei ole ommetegi fiin rahu ega püsimust, rutta oma ema ja sõsarate juure tagasi. Mina

töotan sulle, et sinu asjad senikaua niisama häästi toimetan, kui sa ise. Jäta kõik minu hooleks. Mina ehitan majad, harin põllu, külwan wiljaseemne maha ja ühe sõnaga ütelda, tahan kõik teha, mis iganes waja on, nõnda et sa tagasi tules täieliku majaseisuse cest leiad. Mine, mine, sõber! Tõisel pool merd, kus ellad südamed find ootawad, wõib find rohkem tarwis olla, kui siin!”

Augustin armastas omaksid nõnda südamest, et ta Natti hää nõuu rõõmuga wasta wõttis. Näitas temale maakoha, kuhu maja pääle pidi ehitatud ja mets maha raiutud saama, jättis teda ja Telawaarlasti Jumalaga ja ruttas Neu-York'i linna. Sää! leidis ta warsti laewa, millega üle mere koju poole purjetas. Sai ta Breemeni linna jõudnud, oli esimine asi härra Stroodsofi juure minna. Siit sai ta teada, et wana sõber Steeding reisi pääl olla, ja mõne nädala pärast alles tagasi tulla. Aga härra Stroodsof lubas wana kapteni pärast koju tulekut Breemeni linnas seni kaua kinni pidada, kui Augustin omakestega jälle tagasi oli jõudnud.

„Sest jeda rõõmu ei pea keegi minult

wõtma," ütles ta — „meie wa' sõber Steeding peab Teid omakstega uue kodumaale wiima, ja selle kõige parema laewa tahan ma talle seks anda. Et sõit üle mere minu kulu pääle tuleb, on iseenesest ära mõista, sest ma ei wõi ju oma lapse päästja wastu kiski olla.“

Augustin ei tahtnud küll Stroodsofi härra heldet pakkumist wasta wõtta, aga sest et ta oma abikaasaga tungiwalt pääle ajas, andis ta wiimaks järke.

„Ja weel üks asi," ütles härra Stroodsof. „Teil läheb Ameerika maal mõnda asja tarwis, mis säält sugugi saada ei ole.“

„Seda ma olen ise ka juba mõtelnud ja tahtsin Teie käest häd nõuu küsida, kuidas ja kust neid kõige paremine oleks muretseda?“ ütles Augustin.

„Jätke seda minu hooleks," wastas härra Stroodsof. „Kui teie tagasi tulete, saate kõik laewa pääl walmis leidma, ja sellepärast ärge ostke ise midagit. Teie wõite seda talitust üsna julgeste minu kätte uskuda, mull on natukene tundmist neist asjust!“

Augustin oli sellega muidugi täitsaste rahul ja ruttas ise koju poole. Süda tujukus

meheste rinnus, kui kaugelt kodukoht hakkas filmi paistma. Pärale jaanud leidis oma ema ja sõsarad terwise juures olemat. Aga seda rõõmu ei jõua keegi üles kirjutata. Kõik kukkusiwad üks teisele kaela ümber. Rõõmu pisarad joosksiwad filmist; juu rääkis kiitust ja tänu Jumalale, et ta kõiki nii imelikult oli hoidnud ja hädaft päästnud.

Augustin jutustas oma juhtumisi ja teised ajasiwad kõrwad kirkki kuuldes. Nõnda elawa pildi maalis Augustin uuest ilusast kodukohast ema ja sõsarate filmi ette, et need warsti walmis oliwad sinna minema.

Et küll Augustin mitte ühte filma pilku asjata ära ei wiitnud, siiski kulus mitmesuguste toimetustega mõni nädal ära, enne kui n'ad oma teereisi kaugele maale ette wõisiwad wõtta. Wiimaks oli kõik walmis ja Augustin läks omakstega Breemeni linna. Siin wiibisiwad nemad mõne pääwa härra Stroodsofi majas, kus neid suure armastuse ja hehdusega üles peeti. Siin nägi ka Augustin wana auusat kapteni Steedingit jälle, kes omale suureks õnneks arwas noort sõpra tema perekonnaga üle mere wiia.

Sell päawal, kui mere reis pidi hakkama, kutsus härra Stroodsof Augustini kõrwale ja ütles: „Mu armas noor sõber, ega see Teile wasta meelt ei saa olema, kui kuus ehk seitse auusat perekonda Teile krundi pääle tahakswad elama asuda? Maad ei wõi nemad küll ära osta, aga n'ad maksakswad hää meelega maa eest Teile parajat renti.“

Rõõmsamaid sõnumeid ei oleks keegi wõinud Augustinile tuua, kui need oliwad. Kes ei tahaks wõerale maale minnes oma maa inimesti rõõmuga seltsi wõtta?

„Tulgu, ja olgu terwed tulemast,“ ütles tema, „ma wõtan neid suure hää meelega seltsi. Minu koht on nii suur, et jäält hulk rahwast ruumi leiawad. Rendist ja muist niisugustest asjust ei wõi praegu weel juttugi olla.“

„Seda ma juba arwasin, et Teile nõnda saaksite rääkima,“ wastas härra Stroodsof naerdes. „Aga siin on kontrahid, mis ma juba nendega ära olen teinud. Nemad ootawad oma kraamiga laewa pääl, sest et ma nendele Teile nimel ole teada annud, et neid saate seltsi wõtma.“

Nüüd andis härra Stroodsof Augustinile ka nende asjade arwu-firja kätte, mis ta oli ostnud. Augustin tahtis siinsamas wälja maksta, aga härra Stroodsof ütles, et ta seda Ameerika maal kapten Steedingi kätte pidada seletama. Wiimaks jättis ta neid Zumalaga ja ruttas oma ema ja sõjaratega laewa pääle. Meresõit oli kõigipidi kena ja wiis neid mõne nädalaga Ameerika maa rannale. Kui siin laewa hakati tühjendama, leiti palju tööriistu, mööblid, seemneid ja muid asju sees olewat, mis härra Stroodsof Augustinile oli ostnud. Kui tema nüüd wana kapteni käest hinda hakkas järele pärima, ei teadnud see hinnast midagi ja Augustin sai nüüd kuulda, et härra Stroodsof kõik need tarwilised asjad temale kingituseks oli ostnud. Sügawalt liigutatud palus ta wana kapteni, et ta tema nimel seda suurt hää tegijat peaks tänama. Mõned tööhobused osteti kokku, kellega kraam, uute asemikude naesed ja lapsed rannalt ära wiidud pidiwad saama. Zumalaga jättes ütles wana kapten Steeding: „Pane tähele, mu poeg, aasta pärast olen ma jälle teie juures ja ei jäta siis teid mitte

enam maha. Muretse mulle ka üks urijukene valmis, kus ma wana merehall' oma pääwi wõiks lõpetada!"

Rõõmuga lubas Augustin temale ühe sündsa koha walmistada ja hakkas oma feltfimeestega minema.

Arwata aastane aeg oli mööda läinud sest pääwast, kui Augustin Telawaarlaste külast oli ära reisinud. See oli ühel ilusal suisel keskpäewa ajal, kui Augustin omakestega uute asutuse kohta jõudis. Aga misfugune muutus oli siin selle aja sees sündinud! Augustin ei tahtnud naljalt seda kohta enam ära tunda. Suur osa metsa oli maha raiutud ja puude asemele haljendasiwad ilusad wilja põllud. Suur elumaja oli mäekünka otsa ehitatud, kust film alati läikumat wee peeglit ja liikumat järwe laenetamist wõis näha. Kõik waatasiwad suure imestellemisega selle koha ütlemata ilusat nägu.

"Helde Jumal," hüüdis Augustin, — kelle käed seda kõik on valmis teinud? Kas Ratti üksi seda kõik on jõudnud?"

"Ei muidugi mitte," hüüdis Ratti, kes äkiste tuast wälja jooksis Augustini teretama.

„See on Unkase, Wenonda, Matoore ja nende sõdameeste töö. Nemad on mehe wiisi waewa näinud sinu eest, kui sa ise kaugel-maal olid. Nende rõõm saab suur olema, kui sa nende käetööd kiidad.

„Oh need hääd Indianlased!“ hüüdis Augustin liigutatud südamega. Ruttame siis ilma aja wiitmata neid tänama.“

Nagu Matti ütles, oli Delawaarlaste ja Pekoodlaste rõõm väga suur, kui n'ad Augustini nägivad, tema tänu ja kiitust kuulsivad. Seltsimehi võeti ka väga lahkeste wasta ja Wenonda oli esimine mees, kes neile suure hoolega pääwarju muretšes, seni kui elumajapid ehitati.

Nasta pärast sai kõik täitsaste walmis ja kui wana kapten Steeding oma lubamist mööda ka ühel päawal oma sõprade keskele astus ja suure hää meelega wasta võeti, leidis tema uue asutuse üsna täitsas ja korralises kombes olevat.

Wanaisa lõpetas nüüd juttu ja ütles wiimaks: Augustin, meie esivanaisa elas weel kaua aega oma pere ja sõpradega rahus ja õnnes. Indianlased armastasiwad teda ja

Kõige rohkem Wenonda, kelle kius ja wiha „walgenäü“ tõsifest armastusest sai ära wõidetud. Usutus sigines kõigipidi. Õnnistus meie auusa esiwana mälestusele, kes oma kristliku meele-mõtte läbi meile kõikile õnne on toonud! Tema tolm hingab sääl tamme wilus; tema waim aga olgu meie ümber lehitamas, et meie tema wääriliseks saaks ja tema waga eeskuju järele püüaks elada tõsises kristlikus armastuses oma ligimeste wasta.

2. —

5849.87

Gind: 20 Kop.